

Գ Ա Ր Ա Մ

ԽՂՃԻ ՏՕՆԸ

Գրամա էինգ գործողութեամբ:

ГАРАМЪ

ПРАЗДНИКЪ СОВѢСТИ

Драма въ пяти дѣйствіяхъ.

891.99
9-34

БАКУ, ТИПОГРАФІЯ „ТРУДЪ“.

891.99

1 JAN 2009

DEC 2011

4-34

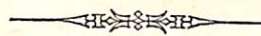
ԳԱՐԱՄ (Յ. Ք—ԵԻ):

Նախած է իմ ընկեր
ԲԱԳՐԱԿ ՏԵՐ-ՍԱՀԱԿԵԱՆՑԻՆ:

ԽՂՃԻ ՏՕՆԸ

1001
376

Դրանու հիմն գործողությունը:

Յարգելի ընթերցող!

Ներողութիւն եմք խնդրում
զրի մէջ սպրնած սպա-
գրական սխալների համար:

Հեղինակ:

Настоящая пьеса, подъ заглавіемъ „ПРАЗДНИКЪ
СОВѢСТИ“ соч. І. ГАРАМА разрѣшена НАМѢСТ-
НИКОМЪ ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА на
Кавказѣ для представленія на сценахъ края,
13 Января 1910 года, гор. Тифлисъ.

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԻՆԷ:

ԳՐԻԳՈՐ ՄԱԿԱՐԵԱՆ

ՀՌԻՓՍԻՄԷ, նրա կինը

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ

ԿԱՏԵԱ

ՍՈՒՐԷՆ

ԱԱԹԵՆԻԿ, Աղեխանդի կինը

ՊԵՏՐՈՍ

ՄԻՆԱՍ

ՅԱԿՈԲԵԱՆ, գործարանի կառավարիչ

ՄԻԲԱՅԷԼ

ՌՌԻԲԷՆ

ԱՐԱՄ

ԱՂԱԽԻՆ

ԾԱՌԱՅ

ԱՌԱՋԻՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ

Տեսարանը ներկայացնում է Մակարեանի բնակարանը. մեծ դահլիճ, հարուստ եւ նոխ կահ-կահասիքով: Մեջքեղ մի դուռ, որը տանում է սեղանատուն: Դուռը—աջ անկիւնում, դեպի նախասենեակ. ձախ—նախասենեակում, Մակարեանի առանձնասենեակի դուռը. դեպի փողոց երկու պատուհան:

ՏԵՍԻՆ 1

(Աղէքսանդրը մենակ. կարդում է ինչոր նամակ, քիչ լետոյ գալիս է Սաթնիկը):

ՍԱԹԵՆԻԿ. Այդ ի՞նչ նամակ է:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Ոչինչ, այնպէս, կարեօր բան չէ:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Միթէ ինձնից գաողնիք է:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Ոչ, բայց քեզ հետաքրքիր բան չէ:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Ուրեմն գողտնիք է: Ես գիտեմ, դու ինձ չես սիրում, բայց ի՞նչու ես կեղծում:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Թող Աստուած սիրես: 25-ը երեկ խայ չես:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Այո՛, այժմ կարող ես երեխայ անւանել ինձ, որովհետեւ դու չարունակում եմ հաւատալ քեզ:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. 25-ը, ես քեզ չեմ դաւաճանում:

ՍԱԹԵՆԻԿ. (Հեղնանքով) Ի՞նչպէս չէ: Ես հաւատում եմ:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Դու ինձ տանջում ես:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Բայց դու, դու ինձ սպանում ես:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. 25-ը ես քեզանից ոչինչ չեմ խնայում: Կամենում ես այսօր կլուր գնալ:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Ոչ, մնայ ե դու տանը:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Գիտես, որ ես անկարող եմ մնալ տանը: Ես զարմանում եմ, չեմ հասկանում, դու ինչո՞ւ միշտ հակառակում ես ինձ: Երեկ չ'եկար կլուր, այսօր չես գալիս, վերջապէս սա տանջանք է:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Զէ՞ որ գալիս եմ մնում միայնակ այնտեղ, դու քո թուխանն ես խաղում, իսկ ես ստիպւած եմ լինում մինչև ժամը երեք-չորսը սպասել քեզ:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Ինչպէս կամենաս: Ներքիւ ինձ, ես անկարող եմ մնալ տանը, որովհետեւ այստեղ կեանք չ'կայ:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Ապա սրտեղ է կեանքը:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Այնտեղ: Բարբի գիշեր: (Գնում է):

ՍԱԹԵՆԻԿ. Ասուած իմ, այս ինչ տանջանք է: Նա ինձ չի սիրում, նա ասաց կեանքը այնտեղ է. բայց այստեղ: Այստեղ ուրեմն նրա համար ըստէական է. նրա համար կեանքը այնտեղ է, այն կանանց մէջ, որոնք սպասում են նրան: (Լաց է լինում):

ՏԵՍԻԼ 2

(Մտնում է Կատեան):

ԿԱՏԵԱ. Դուք լաց էք լինում, հանգստացէ՛ք. Բայց սիր է Աղէքսանդրը, չէ՞ որ նա այս ըստէիս այստեղ էր:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Նա գնաց:

ԿԱԹԵԱ. Ո՞ւր:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Այնտեղ:

ԿԱՏԵԱ. Զեմ հասկանում:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Ա՛խ Կատեա, ես տանջւում եմ: Աղեքսանդրը ուրիշին է սիրում:

ԿԱՏԵԱ. Ոչինչ, կը գայ ժամանակ, նա կ'ըզդւի ուրիշներէր, չէ որ ընկածներին միշտ սիրել չի լինիլ:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Կատեա՛ երբէք չը ամուսնանաս, այն մարդու հետ՝ որը քեզ չի սիրիլ:

ԿԱՏԵԱ. Ես գիտեմ, տղամարդիկ բոլորնէլ անպիտաններ են, երբէք մէկին չեն սիրում:

ՏԵՍԻԼ 3

(Մտնում է Սուրէնը):

ՍՈՒՐԷՆ. Կանայք աւելի անպիտաններ են քան տղամարդիկ:

ԿԱՏԵԱ. Ի՞նչ է, մեզ գաղտագողի լսում էիր:

ՍՈՒՐԷՆ. Ինչ արած: Երկու օրիորդներ ինձ խաբել են: Կանանց ձեռից այրւած եմ:

ԿԱՏԵԱ. Ի՞նչ են արել քեզ:

ՍՈՒՐԷՆ. Կասեմ ինչ են արել: Մէկ օրիորդ քիթն էլ մի քիչ մեծ է ծուռ, իրը թէ սիրահարւած էր ինձ հետ, խօսում էր, զոհւա էր տանում և այլն... Մի քանի ժամանակ անցաւ, հէնց որ ինձանից լաւին գտաւ, էլ ասում է, մնաս բարով Սուրէն: Անցաւ մի քանի ամիսներ, մի ուրիշը պատահեց, ճիշտն ասաց երկրորդը չափազանց գեղեցիկ էր: Նա էլ՝ այն սիրում եմ քեզ, դու ես ամբողջ աշխարհում ինձ համար, այնպէս որ ինձ տրամադրեց դէպի իրեն և ես յիմարս գիշեր ու ցերեկ քուն չունէի նրա համար մտածելուց: Եւ ինչ տեսայ, մի փառաւոր օր, մի յիմարի հետ թեւանցունկ ման է գալիս: Ի՛հարկէ, իմ բարոյական պարտականութիւնս էր մօտենալ և բացադուրթիւն պահանջել նրանից, որովհետեւ նոյն ժամին ժամադիր էր եղած ինձ հետ: Ես մօտեցայ և բացադուրթիւն պահանջեցի նրանից. պարոնը պաշտպան հանդիսացաւ նրան և իհարկէ իմ ծանր ապտակս կըպաւ նրա չփուր երեսին: Այն դէպքից յետոյ, ես ատում եմ կանանց:

ԿԱՏԵԱ. Իսկ դուք տղամարդիքտ ամենաստոր արարածներն էք աշխարհում:

ՍՈՒՐԷՆ. Դուք էլ պակաս չէք:

ԿԱԹԵԱ. Յիմար: Թող մեզ հանգիստ:

ՍՈՒՐԷՆ. Ես ցանկանում եմ այստեղ մնալ:

(Գնում է Սաթենիկը և քիչ յետոյ Կատան):

Ի՞նչ էք կարծում, ուժեղը մենք ենք թէ սրանք: (Ծխում է և շրջում դահլիճում):

Մի քանի օրից կըսկըսւի իմ երջանիկ օրերը, որովհետեւ այսօր տեսուչը յայտնեց, եթէ շարունակ եմ կրկին ծոյլութիւն անել, անպատճառ ինձ կ'վռնդեն: Ես հէնց այսպէս բանի եմ սղասում, որ ինձ գիմնադիպից դուրս հանեն: Կարծես կեանքը կարդալու մէջն է:

ՏԵՍԻՒ 4

(Մտնում է Գրիգորը):

ԳՐԻԳՈՐ. Զը գիտես ինչու համար է կանչել ինձ տեսուչը:

ՍՈՒՐԷՆ. Զը գիտեմ:

ԳՐԻԳՈՐ. Երևի՞ դարձեալ յիմարութիւններ ես արել. ցնայ կորիւր, աչքս քեզ չը տեսնի:

(Սուրէնը գնում է):

ԳՐԻԳՈՐ. Երկու տղայ ունենաս և այն էլ փուշ, էլ սում համար տանջւել: Մէկը թխտախաղումն է փշացնում, երկրորդը նոյնպէս, իսկ ես յիմարս աշխատում եմ սրանց համար որպէսզի երջանիկ ապրեն:

ՏԵՍԻՒ 5

(Մտնում է Կատան):

ԿԱՏԵԱ. Հայրիկ կաթը պատրաստ է:

ԳՐԻԳՈՐ. Գալիս եմ աղջիկս: (Գնում է, քիչ յետոյ մտնում է Սուրէնը):

ՍՈՒՐԷՆ. (Կողմը): Բանըս բուրդ է, տեսուչը պիտի գանգատւի հօրս: Ե՛՛ ոչինչ, հոգս չեմ անում, մի փոքր կը չարանայ և յետոյ կ'անցնի:

ԿԱՏԵԱ. Տեսուչը կանչել է հայրիկին:

ՍՈՒՐԷՆ. Գիտեմ:

ԿԱՏԵԱ. Ծոյլ:

ՍՈՒՐԷՆ. Քո գործը չէ: Այնպէս արա, որ քո գաղտնիքները չը բացեմ:

ԿԱՏԵԱ. Ի՞նչ գատնիղքներ:

ՍՈՒՐԷՆ. Ես գիտեմ թէ ինչ գախանիքներ են: Լեռնը ինչու է թափառում մեր պատուհանի տակ:

ԿԱՏԵԱ. Մի՞թէ ես կարող եմ արգելել նրան, որ նա մեր փողոցով չ'անցի:

ՍՈՒՐԷՆ. Ես բոլորը գիտեմ, բայց լուում եմ, որովհետեւ չեմ ուզում խանգարել քեզ:

ԿԱՓԵԱ. Դու սուտ ես խօսում: (Լաց է լինում):

ՍՈՒՐԷՆ. Կանանց լացը ինձ յայտնի է, դորանով չեմ կարող խարել ինձ և կակղել իմ սիրտը:

ՏԵՍԻՒ 6

(Մտնում է Սաթենիկը):

ՍԱԹԵՆԻԿ. Ի՞նչու եմ թշնամարար վարում քո քրոջ հետ, չէ՞ որ նա քեզ ոչինչ չի արել:

ՍՈՒՐԷՆ. Նա ինձնից զանգատւել է հայրիկին:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Դու սուտ ես խօսում, տեսուչը ինքն է գրել հայրիկին:

ՍՈՒՐԷՆ. Համբերեցէք, շուտով ես գիմնադիպից դուրս կը գամ և ցոյց կը բառմ ձեզ. կեանքը ուսումի մէջ չէ:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Քեզանից միևնոյն է ոչինչ բան գուրս չի գալ:

ՍՈՒՐԷՆ. Ծաղրեցէք, ծաղրեցէք, գուք կը տեսնեք:

ՏԵՍԻՆ 7

(Մտնում է Գրիգորը վերաբերուով, գլխարկը ձեռքին):

ԳՐԻԳՈՐ. (Սուրենին) Վերցրու գլխարկդ: Գնանք, դու որդի չես, այլ մի վառ կրակ:

ՍՈՒՐԵՆ. Հայրիկ այս ժամանակ սուր գնանք:

ԳՐԻԳՈՐ. Առա՛հ հակաճառելու: Դէ գնանք:

ՍՈՒՐԵՆ. Գնայ առանց ինձ, հայրիկ:

ԳՐԻԳՈՐ. Չայնո՛ղ, առաջ անցիր, անիւրաւ:

ԿԱՏԵԱ. Հայրիկ, երեկոյ է, մնայ, վաղը կը գնաս, չէ՞ որ մենք էլ մենակ ենք տանը:

ԳՐԻԳՈՐ. Լաւ աղջիկս, ես կը մնամ. ես քեզ սիրում եմ, միայն դու ես իմ միտի թաքանքը (Սուրենին): Գնայ կորիւր աչքիցս: Ո՛ւր գնաց Աղէքսանդրը:

(Սուրենը գնում է):

ՍԱԹԵՆԻԿ. Կլուր:

ԳՐԻԳՈՐ. Իսկ դո՛ւ քեզ մենակ թողաւ տանը:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Ես ինքս մերժեցի գնալ հետը:

ԳՐԻԳՈՐ. Ժամը քանիսն է:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Ութը:

ԳՐԻԳՈՐ. Կատեա, ձայն տուր ծառային:

ԿԱՏԵԱ. Իսկոյն: (Գնում է):

ՏԵՍԻՆ 8:

(Կատեան և ծառան):

ԳՐԻԳՈՐ. Աւ այս փողը (տալիս է ծառային) գնա չուս թատրոն տօմսակ գնի, իսկ դուք պատրաստեցեք մինչև նրալ գալը: (Ծառան գնում է) Ինչ են խոսում այսօր:

ՍԱԹԵՆԻԿ. «Երջանկութեան համար»:

ԳՐԻԳՈՐ. «Երջանկութեան համար», լաւ է: (Սաթենիկը և Կատեան գնում են):

(Մտնում է Սուրենը):

ՍՈՒՐԵՆ. Հայրիկ, ես էլ պիտի գնամ թատրոն:

ԳՐԻԳՈՐ. Ոչ, գնայ պատրաստիր դասերդ: Կորիւր Սուրենը (Գնում է):

ՏԵՍԻՆ 9

(Մտնում է Հովհաննէս):

ՀՈՒՓՍԻՄԷ. Նա լաց է լինում:

ԳՐԻԳՈՐ. Նա լաց է լինում, բայց ես, ես միթէ ծիծաղում եմ, իմ սիրտը այնպիս է լաց լինում, որ ոչ մի մարդու աչքերը չեն կարող նրա պէս լաց լինել, բայց մեր զաւակները այդ չեն հաղանում: Պառաւ թող լաց լինի, լացից չի մեռնիլ:

ՀՈՒՓՍԻՄԷ. Նա առում է ինձ ծովը կը գցեմ:

ԳՐԻԳՈՐ. Նա սպառնալիքներով ուզում է վախեցնել քեզ: Այդ բանը հա չի անիլ, հանգիստ եղիր, իսկ եթէ ծայրահեղ գէտըրում յիմարութիւն կանի, ոչինչ, թող ինչ ուզում է անէ: Ինձ որդիք չունիմ, նրանք մեռած են ինձ համար:

ՀՈՒՓՍԻՄԷ. Կանչիր այստեղ, ներիւր նրան, թող լաց չը լինի:

ԳՐԻԳՈՐ. Է՛ պառաւ, ինչպէս վախկոտն ես: (կանչում է) Սուրեն, եկ այստեղ:

ՏԵՍԻՆ 10

(Մտնում է Սուրենը աչքերը մաքրելով):

ԳՐԻԳՈՐ. Ի՛նչ է, հայրը միթէ չի կարող չարանալ

իր որդու վրայ. լաց ես լինում, ծանր է քեզ համար, բայց
ինձ համար որքան ծանր է: Գնայ լայ երեսդ, ներում եմ
և պատրաստվիր նրանց հետ թափառող գնալ:

ՍՈՒՐԵՆ. Ձնորհակալ եմ հայրիկ:

ԳՐԻԳՈՐ. Գնայ լաւ: (Սուրէնը գնում է): Ի՞նչ պիտի
անենք պառաւ, շուտով մենք կը մեռնենք և ասուած գիտէ
մեզինց յետոյ ինչ կը դառնան մեր գաւակները:

ՀՌԻՓՍՄԷ. Բայց ո՞ր գնաց Աղէքսանդրը:

ԳՐԻԳՈՐ. Կլուբ, թուղթ խաղալու:

ՀՌԻՓՍՄԷ. Ի՞նչու չ'ասացիր գոնէ այս գիշեր թափ-
առող գնար մերոնց հետ:

ԳՐԻԳՈՐ. Մի՞թէ նա ինձ: Կը լսի ես կարծէս հայր
չլինեմ, տանը բոլորն էլ ինձ ատում, արհամարում են: Ես
նրանց համար աշխատել եմ, բայց նրանք նրա փոխարե-
նը ինձ ատում են:

ՀՌԻՓՍՄԷ. Ներիր դու ամենքին:

ԳՐԻԳՈՐ. Վաղուց եմ ներել նրանց:

ՏԵՍԻՒ 11

(Մտնում է ծառան, տալով տոմսերը Գրիգորին):

ԳՐԻԳՈՐ. Կատեա, Սաթենիկ... պրծէր, երեւի ժա-
մանակին:

ՏԵՍԻՒ 12

(Մտնում են Սաթենիկը, Կատեան և Սուրէնը):

ԳՐԻԳՈՐ. (Տալով տոմսերը, Սուրէնին) Վերցրու: Լաւ
պահիր քեզ, այնտեղի հասարակութիւնը ինձ ճանաչում է,
քրոջը հետ չ'կուես: Դէ՛ ճանապարհեցէք: Ժամը քանիսնէ:

ԿԱՏԵԱ. Ութ և կէս:

ԳՐԻԳՈՐ. Լաւ, բարի գիշեր. ճանապարհեցէք: (Գնում-
են Սաթենիկը, Կատեան և Սուրէնը):

ՀՌԻՓՍՄԷ. Քիչ պարկիր Գրիգոր:

ԳՐԻԳՈՐ. Կաթ կայ:

ՀՌԻՓՍՄԷ. Մի քիչ մնացել է:

ԳՐԻԳՈՐ. Լաւ, Գնանք: (Գնում են):

(Բեմը դատարկ է, լսում զանգակի ծայն, քիչ յետոյ դա-
լիս է աղախինը միւս սենեակից, գնում է և իսկոյն զալիս անց-
նում դարձեալ նոյն սենակը):

ՏԵՍԻՒ 13

(Մտնում է Մինասը):

ՄԻՆԱՍ. Ի՞նչ է պատահել, ոչ ոք չ'կայ, քնած են
ինչ է: (Կանչում է) Անեա:

ՏԵՍԻՒ 14

(Աղախինը):

ԱՂԱԽԻՆ. Ի՞նչ էք հրամայում:

ՄԻՆԱՍ. Ո՞րտեղ են երիտասարդները:

ԱՂԱԽԻՆ. Մի քանի բոպէ առաջ թափառող գնացին:

ՄԻՆԱՍ. Իսկ պառաւները:

ԱՂԱԽԻՆ. Նրանք տանն են: Յայտնել:

ՄԻՆԱՍ. Ոչ, հարկաւոր չէ անհապաապնել: Գործ
ունիք գնացէք: (Աղախինը գնում է):

ՏԵՍԻՒ 15

(Հռիփսիմէն):

ՄԻՆԱՍ. Բարի երեկոյ քոյր: (Ձեռ է տալիս): Ի՞նչ է
փեսան հանդստանում է:

ՀՌԻՓՍԻՄԷ. Հա, Մինաս, Սուրէնը քիչ չաւարցրել է նրան:

ՄԻՆԱՍ. Նա թուղտ է խաղում:

ՀՌԻՓՍԻՄԷ. (Զարմացած): Թուղտ է խաղում:

ՄԻՆԱՍ. Այն, ես զարմանում եմ, ինչու էք նրան փող տալիս, դուք ինքներդ փչացնում էք ձեր զաւակին և յետոյ գանդատում. տասնը ութ տարեկան հազիւ լինի և նա արդէն պրօֆեսիօնալ խաղացող է:

ՀՌԻՓՍԻՄԷ. Ի՞նչ անեմ, գալիս է լաց լինում, հարկաւոր է ասում է, այս պիտի առնեմ, այն պիտի առնեմ և ես էլ տալիս եմ:

ՄԻՆԱՍ. Ձեր տան քսակը մէկ պիտի լինի և ոչ թէ քսանը: Վերջապէս տան գլխաւորը մէկ պիտի լինի, թէ մի քանիսը:

ՀՌԻՓՍԻՄԷ. Այստեղ ամենն էլ խաղէլին են:

ՄԻՆԱՍ. Խեղճ մարդուն հիւանդացրել են, էլ ինչ են ուղւում: Ի՞նչ կլինի եթէ վաղը կամ միւս օրը նրան մի դժբախտութիւն պատահի, այն ժամանակ բոլորներտ կորած էք: Աղեքսանդրը բացի թղտախաղից ուրիշ բանի պէտք չէ, միւս փողքն էլ նոյնպէս, Կատեան լաւ է, բայց աղջիկ է, ուրեմն ինչ պիտի լինի: Դուք ինքներդ էք մեղաւորը, որովհետեւ տասնուութ տարեկան տղի ձեռքը այնքան էք փող տալիս, որ նա գնում է այստեղ և այնտեղ թուղտ խաղում: Նա երեք օր է գիմնադիայ չի գնում և դուք գիտէք արդեօք, ծնողի պարտականութիւնն է հետեւել իր զաւակին, բայց դուք այս բանի վրայ բոլորովին ուշադրութիւն չէք դարձնում:

ՀՌԻՓՍԻՄԷ. Այսօր կանչել էր տեսուչը Գրիգորին, ուղում էր գնալ կէս ժամ առաջ, բայց թողաւ սուտ տեսան:

ՄԻՆԱՍ. Նրեի գիմնադիայից կ'առնեմ Սուրէնին:

ՀՌԻՓՍԻՄԷ. Ի՞նչ պիտի անի նա:

ՄԻՆԱՍ. Ման կը գայ փողոցները և դուք փող կը տաք նրան թուխտ կը խաղի:

ՀՌԻՓՍԻՄԷ. Նա իրան ծովը կը գցի:

ՄԻՆԱՍ. Թող Աստուած սիրես, այդպիսիները քաջութիւն չեն ունենալ:

ՏԵՍԿԼ 16

(Մտնում է Գրիգորը):

ԳՐԻԳՈՐ. Դու այստեղ ես: (Ձեռ է տալիս) Ձեռ երեւում:

ՄԻՆԱՍ. Ժամանակ չ'կայ:

ԳՐԻԳՈՐ. Ի՞նչ է, տան քրեհները չես կարողանում ժողովել: Տեսնում եմ բոլորդ դարձրել էք ձեք երեւը ինձնից:

ՄԻՆԱՍ. Բոլորովին այսպէս չէ:

ԳՐԻԳՈՐ. Ի՞նչ է պատահել:

ՄԻՆԱՍ. Մենք կուեւ ենք:

ԳՐԻԳՈՐ. Ո՞ւմ հետ:

ՄԻՆԱՍ. Աղէքսանդրի:

ԳՐԻԳՈՐ. Հայհայել է քեզ:

ՄԻՆԱՍ. Չատ խիստ:

ԳՐԻԳՈՐ. Նա յիմար է, ուշադրութիւն մի դարձնել նրա վրայ:

ՄԻՆԱՍ. «Թալանում ես մեզ», ասում է:

ԳՐԻԳՈՐ. Ի՞նչու համար նա այս խօսքը ասաց:

ՄԻՆԱՍ. Մեր մէջ փոքր հաշիւ կայ:

ԳՐԻԳՈՐ. Զատ է:

ՄԻՆԱՍ. Երկու հարիւր ըուրլի:

ԳՐԻԳՈՐ. Պառաւ, տուր Մինասին երկու հարիւր ըուրլի:

ՄԻՆԱՍ. Ես չեմ վերցնիլ, ինքը կը տայ:

ԳՐԻԳՈՐ. Միկնոյն չէ:

ՄԻՆԱՍ. Ոչ, նա աւելի կը շարանայ, թէ ե ես այն-քան ուշադրութիւն չեմ դարձնում նրա վրայ, բայց նա երբեմն թոյլ է տալիս իրան հասարակութեան մէջ ըզաւել, իսկ սա ինձ համար հաճելի բան չէ:

ԳՐԻԳՈՐ. Ի՞նչպէս կամենաս: Ինչպէս են գնում գործերդ:

ՄԻՆԱՍ. Զնորհակալ եմ, փառք Տէրին: Լաւ է:

ԳՐԻԳՈՐ. Որդիդ աշխատասէր է:

ՄԻՆԱՍ. Այո, շատ գոհ եմ նրանից:

ԳՐԻԳՈՐ. Երևում է: Ես նրան սիրում եմ, բայց ի՞նչու նա չի դալիս: Դ՞ո՞ւ չես թողնում:

ՄԻՆԱՍ. Միշտ պարապւում է:

ԳՐԻԳՈՐ. Ասա թող դայ միասին պարապեն մեր անպիտանի հետ:

ՄԻՆԱՍ. Ես ուրախութեամբ, բայց ոաստիկ վախե-նում եմ, որ Սուրէնը նրան թղտախաղը սովորեցնի:

ԳՐԻԳՈՐ. Իրաւացի ես Մինաս, դու լաւ ետ ասում, իրաւունք ունիս այս խօսքը ասելու: Լո՞ւում ես պառաւ, ի՞նչ է ասում եղբայրդ, նա իրաւացի է:

ՄԻՆԱՍ. Դ՞ուք էք մեղաւորը փեսայ: Փողերը չպրտում եք աջ-ծախ, չը պիտի փող տալ այնպիսի յիմարի ձեռքը:

ԳՐԻԳՈՐ. Հարցրու քոջդ: Ես միշտ աշխատում եմ, որ փուշ դուրս չը գան, բայց քո քոյրը մի ըուրլու փոխա-րէն տաւ է տել. ասում է եկամուտներս շատ է, թող միասին, ըէֆներին չդիպչենք: Ահա թէ վերջը ուր է տանում: Այս երեկոյ, ես մտադիր չէի բաց թողնել նրան թատրոն, բայց քոյրդ ստիպեց:

ՄԻՆԱՍ. Այսպէս անկարելի է: Երեկ Կատեան մեր տանն էր, նա ասում է, Սուրէնը, մեզ խիստ տանջում է, վիրաւորում է ամեն մի քայլափոխում: Նա եթէ փոքր լինի կարելի է ներել:

ԳՐԻԳՈՐ. Է՛ Մինաս, Մինաս: Պառաւ, ընթրիք պա-տրաստիր: Երևի Մինասն էլ քաղցած է:

ՄԻՆԱՍ. Ոչ, շնորհակալութիւն: Ինձ տանը սպա-սում են:

(Հռիփսիմէն գնում է):

ԳՐԻԳՈՐ. Միկնոյն չէ, կարող ես մեզ հետ ընթրել: Ինչպէս ես կարծում Մինաս, կարող են մարդ դառնալ իմ գաւակները:

ՄԻՆԱՍ. Ո՞վ գիտէ, գուցէ վերջը փոխեն:

ԳՐԻԳՈՐ. Այն ժամանակ, որ ես չեմ տեսնիլ: Ամեն ինչ մեռել է նրանց մէջ, միայն աղջիկս է խելօք, այն էլ իմ չէ:

ՄԻՆԱՍ. Ես չէի կամենում, ասել բայց ստիպւած եմ:

ԳՐԻԳՈՐ. Ի՞նչ կայ:

ՄԻՆԱՍ. Աղէքսանդրը սիրական ունի:

ԳՐԻԳՈՐ. (Զարմացած): Սիրական:

ՄԻՆԱՍ. Այո:

ԳՐԻԳՈՐ. Խեղճ Սաթենիկ, տանջւում է նրա ձեռքին: Ասա Մինաս, խորհուրդ տուր ինձ, ի՞նչ անել:

ՄԻՆԱՍ. Արդէն ուշ է, ոչինչ չի կարելի անել: Թող Սաթենիկը այդ մասին ոչինչ չը իմանայ:

ԳՐԻԳՈՐ. Այ՛ն, իհարկ է, բայց չէ՞ որ նա պարտաւոր է իմանալ. ինչ օգուտ, որ ես գիտեմ, միննոյն է ես հայր չեմ նրա համար: Խեղճ իմ Սաթենիկ. դու դեռ երիտաւորդ ես, քեզ հարկաւոր է կեանք:

ՏԵՍԻԼ 17

Մտնում է Հովսիսիմէն:

ՀՌԻՓՍԻՄԷ. Ընթրիքը պատրաստ է, եկեք:

ԳՐԻԳՈՐ. Գնանք Մինաս, քեզ շատ չեմ պահիլ, քիչ կը խօսենք ընթրիքի ժամանակ:
(Գնում են. բեմը դատարկ է, քիչ յետոյ գալիս է աղախինը, միևնոյն ժամանակ լսում է զանգի ծայն, աղախինը գնում է):

ՏԵՍԻԼ 18

(Ութնիկը, Կատեան և Սուրէնը, քիչ յետոյ աղախինը:

ԿԱՏԵԱ. Անեա, մերոնք քնել են:

ԱՂԱԽԻՆ. Ոչ օրիորդ, ընթրում են: Բայց ի՞նչու բարեհաճիցիր այդպէ՛ս շուտ վերադառնալ:

ԿԱՏԵԱ. Զատ հասարակ պատճառաւ, որովհետեւ վաղը տօն է և ներկայացումը տեղի չունեցաւ:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Ափսոս, ես ցանկանում էի տեսնել այդ պիէսան:

ՍՈՒՐԷՆ. Այդ էլ իմ բախտիցն էր:

ԳՐԻԳՈՐ. (Ներսից): Ի՞նչու այդպէս շուտ վերադարձար:

ԿԱՏԵԱ. Հայրիկ, ներկայացումը չը կայացաւ:

ԳՐԻԳՈՐ. Եկեք, ընթրիքը քանի տաք է:

(Գնում են, Սաթենիկը, Կատեան և Սուրէնը: Աղախինը ծածկում է պատուհանը, դռները և մեղմիկ հանգցնում է լամպան):

ՎԱՐՍԳՈՅՐ

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ:

Նոյն դահլիճը առաւօս է:

ՏԵՍԻԼ 1

Ծառան ընկնակ

ԾԱՌԱՅ. (Մաքրում է սեղանը, ածողները և այլն)...
Փոխել է այս տան պատկերը:

ՏԵՍԻԼ 2

Մտնում է աղախինը:

ԱՂԱԽԻՆ. Տիկինը ասում է՝ զնայ բաղար: (Ծառան գնում է: Աղախինը մաքրում է սեղանը, ածողները և այլն)...
(Մտնում են Գրիգորը, Սաթենիկը, և քիչ յետոյ Սուրէնը զրքերը ձեռքին: Պաուզից յետոյ):

ԳՐԻԳՈՐ. Այս գիշեր շուտ է եկել Աղէքսանդրը:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Առաւօտն է եկել:

ԳՐԻԳՈՐ. Քնած է: (Աղախինը գնում է):

ՍԱԹԵՆԻԿ. Այ՛ն:

ԳՐԻԳՈՐ. (Սուրէնին): Ասա տեղուշին այսօր կը գամ մօտը:

ՍՈՒՐԷՆ. Զատ լաւ: (Գնում է):

ԳՐԻԳՈՐ. (Վեր կենալով): Եթէ Յակոբեանը եկաւ, թող սպասի ինձ: (Հագնում է վերի զգեստը և գնում):

ՍԱԹԵՆԻԿ. Լաւ հայրիկ: (Գրքակալից վերցնում է մի գիրք և սկսում է թերթել. քիչ յետոյ մտնում է Կատեան):

ՏԵՍԻԼ 3

ԿԱՏԵԱ. Ի՞նչ էք կարդում, «Բելանա ըրբինեան»:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Այ՛ն, շատ հետաքրքիր բան է:

ԿԱՏԵԱ. Ես կարդացել եմ:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Հեղինակը կին է:

ԿԱՏԵԱ. Այո:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Որքան դժբախդ աղջիկ է եղել:

ՏԵՍԻՒ 4

Մտնում է աղախիկը:

ԱՂԱԽԻՆ. (Կատեային): Օրիորդ, տիկինը ձեզ կան-
չում է: (Գնում են աղախիկը և Կատեան: Պատուհանի յետև
մտնում է Պետրոսը):

ՏԵՍԻՒ 5

ՊԵՏՐՈՍ. Բարեւ տիկին Սաթենիկ. խանգարեցի,
կարդում էք:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Ոչինչ: (Գիրքը դնում է սեղանի վրայ):
Ինչպէս էք պ. Պետրոս,

ՊԵՏՐՈՍ. Զնորհակալ եմ: Երեկ թատրոնումն էիք:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Այո, բայց յետաձգեց:

ՊԵՏՐՈՍ. Այսօր ներկայացնում են «Կեանքի ար-
ժէքը»:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Դնամու էք:

ՊԵՏՐՈՍ. Կուզէի գնալ, բայց ժամանակ չկայ:
Իսկ դուք:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Ոչ:

ՊԵՏՐՈՍ. Բայց որտեղ է օր. Կատեան:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Նա երեկ օգնում է մայրիկին, շուտով
կը գայ. Ի՞նչ նորութիւն ունիք:

ՊԵՏՐՈՍ. Սոսկալի նորութիւն:

ՍԱԹԵՆԻԿ. (Զարմացած): Ի՞նչ է պատահել:

ՊԵՏՐՈՍ. Մեր հարեանի աղջիկը այս գիշեր թունա-
ւորել է իրան:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Մեռել է:

ՊԵՏՐՈՍ. Այո, բժիշկը ուշ հասաւ:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Յայտնի չէ թէ ինչ պատճառով:

ՊԵՏՐՈՍ. Մասամբ յայտնի է:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Խեղճ:

ՊԵՏՐՈՍ. Այո, նա շատ դժբախտ աղջիկ էր:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Դուք լաւ էիք ճանաչում նրան:

ՊԵՏՐՈՍ. Այո, ընկեր էի: Տիկին Սաթենիկ, գիտեմ
որ դուք չափազանց բարի էք, խնդրում եմ լսեցէք ինձ մի
քանի րոպէ:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Խնդրեմ, խնդրեմ:

ՊԵՏՐՈՍ. Հանգուցեալը բացի մի նամակից թողել է
և երկրորդը, որը ուղղւած է իմ հասցէին. բովանդակու-
թիւնը յայտնի է միայն ինձ. ահա նա, կարդացէք:
(Տալիս է նամակը: Սաթենիկը կարդում է լուռ):

ՍԱԹԵՆԻԿ. (Զարմացած): Իմ ամուսինը:

ՊԵՏՐՈՍ. Ինչպէս տեսնում էք:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Ուրեմն նա ստոր մարդ է:

ՊԵՏՐՈՍ. Աւելի քան կարծում էք:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Դուք ի՞նչ էք ուզում անել:

ՊԵՏՐՈՍ. Զը գիտեմ:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Դուք սիրում էիք նրան:

ՊԵՏՐՈՍ. Ես յարգում էի նրան:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Դեղեցիկ էր:

ՊԵՏՐՈՍ. Նմանը դժւար գտնելու:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Եւ իմ ամուսինը . . .

ՊԵՏՐՈՍ. Այո՛, ձեր ամուսինը:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Ծնողներ ունի նրայ:

ՊԵՏՐՈՍ. Այո՛, ունի, ծեր հայր և պառաւ մայր:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Ուրիշ:

ՊԵՏՐՈՍ. Ուրիշ ոչ ոք:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Հմրուստ են:

ՊԵՏՐՈՍ. Ոչ, նրանք շատ չբաւոր են:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Բայց լինշով են ապրում:

ՊԵՏՐՈՍ. Հանգուցեալն էր պահում տունը իր աշխատանքով:

ՏԵՍԻՍ 6

Մտնում է Կասեան.

ԿԱՏԵԱ. (Բարեւում է): Ինչպէս էք ալ. Պետրոս:

ՊԵՏՐՈՍ. Զնորհակալ եմ, բայց դուք ինչպէս էք:

ԿԱՏԵԱ. Ինչպէս տեսնում էք, Մեղ մօտ չէք գալիս. Մոռացել էք մեզ:

ՊԵՏՐՈՍ. Ինչպէս տեսնում էք, ես այստեղ եմ:

ՏԵՍԻՍ 7

Մտնում է Յակոբեանը:

(Բարեւում է Սաթենիկին, Կատեային և ծանոթանում է Պետրոսին):

ՊԵՏՐՈՍ. (Սաթենիկին): Մնաք բարով: (Ուզում է զնալ):

ՍԱԹԵՆԻԿ. Դուք գնում է՞ք:

ՊԵՏՐՈՍ. Այո՛, ես կը գամ յետոյ:

ԿԱՏԵԱ. Պետրոս մնացէք:

ՅԱԿՈԲԵԱՆ. Պարոնայք, գուցէ ես խանգարեցի ձեզ:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Ոչ, ալ. Յակոբեան:

ՊԵՏՐՈՍ. (Կատեային): Դուք . . .

ԿԱՏԵԱ. Այո՛, ես . . .

ՅԱԿՈԲԵԱՆ. Բայց որտեղ է Գրիգոր Գասպարիշը:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Նա շուտով կը գայ, պատիւրեց սպասել: (Սաթենիկը և Յակոբեանը խօսում են միմեանց հետ):

ԿԱՏԵԱ. Դուք անդործ էք դաբձեալ:

ՊԵՏՐՈՍ. Այո՛:

ԿԱՏԵԱ. Մի՞թէ գործ չ'կայ:

ՊԵՏՐՈՍ. Գործ կայ, բայց շատ խաղէյններ չեն վերցնում ինձ:

ԿԱՏԵԱ. Ի՞նչու:

ՊԵՏՐՈՍ. Զը գլտեմ. երեւի իբրեւ անվտանգելի անձնաւորութեան:

ԿԱՏԵԱ. Բայց որքան վատ են գործարանատէրերը:

ՊԵՏՐՈՍ. Զէ՛ որ ձեր հայրն էլ նոյն դասակարգի է պատկանում:

ԿԱՏԵԱ. Այդ միկնոյն է:

ՏԵՍԻՍ 8

Մտնում է Հովսիսիմեան:

ՀՈՒՓՍԻՄԷ. (Բարեւում է Յակոբեանին և Պետրոսին): Ի՞նչպէս էք պարոնայք: Կատեա, սուրճ բեր: (Կատեան գնում է և քիչ յետոյ բերում երկու բաժակ սուրճ): Ի՞նչ նորութիւններ կան ալ. Յակոբեան:

ՅԱԿՈԲԵԱՆ. Զեր ողջութիւնը տիկին. (Միկնոյն ժամանակ Սաթենիկը և Պետրոսը միմեանց հետ խօսում են):

ՀՈՒՓՍԻՄԷ. Սուրճ անուշ արէք պարոնայք: (Նստում են սեղանի մօտ):

ՅԱԿՈԲԵԱՆ. Զը գիտէք Դրիգոր Գասպարիչը ո՞ր է գնացել:

ՀՌԻՓՍԻՄԷ. Դիմնաղիայ գնաց, տեսուչը կանչել էր:

ՅԱԿՈԲԵԱՆ. Ի՞նչ է Սուրենի վարքը լաւ չէ:

ԿԱՏԵԱ. Շատ ծոյլ է, ալ. Յակոբեան.

ՀՌԻՓՍԻՄԷ. Կատեա . . . Պ. Պետրոս դուք շատ տխուր էք:

ՊԵՏՐՈՍ. Ի՞նչ անել, երկի կեանքն է ստիպում տխուր լինել, ուրիշ կերպ անկարելի է ապրել:

Տ Ե Ս Ի Լ 9

ՄՏՆՈՒՄ Է ԱՊԵՖՄԱՆԿՐԻ:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Ա՛ղուք այստեղ էք ալ. Պետրոս. շատ ուրախ եմ (Զեռ է տալիս): Դուք նոյնպէս. երկի նոր ծրագիրը ունիք:

ՅԱԿՈԲԵԱՆ. Սխալում էք:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Աղէքսանդր . . .

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Գուցէ, բայց չեմ կարծում, որ սխալած լինեմ:

ՀՌԻՓՍԻՄԷ. Բաւական է Աղէքսանդր:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Ի՞նչպէս էք ալ. Պետրոս, մեր տուն չէք գալիս: Ի՞նչ նորութիւններ ունեք:

ՊԵՏՐՈՍ. Հարեանիս աղջիկը ինքնասպանութիւն է գործել:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Ինքնասպանութիւն: (Սիւնոյն ժամանակ Սաթենիկը նալումէ Աղէքսանդրի դէմքին):

ՍԱԹԵՆԻԿ. Ի՞նչ պատահեց քեզ Աղէքսանդր:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Ոչինչ, գլուխս քիչ ցաւում է:

ՊԵՏՐՈՍ. (Մօտենալով Սաթենիկին ցածր ձայնով): Դեռ ժամանակ կայ աշխատեցէք ոչինչ չատել:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Հատ լաւ:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. (Յակոբեանին) Ի՞նչ են անում մեր բանւորները:

ՅԱԿՈԲԵԱՆ. Ճաշ են պատրաստել:

(Միկնոյն ժամանակ Սաթենիկը, Կատեան և Պետրոսը միմիկանց հետ խօսում են):

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Ճաշ:

ՅԱԿՈԲԵԱՆ. Այո: (Հռիփսիմէն գնում է):

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Ո՞ւմ համար:

ՅԱԿՈԲԵԱՆ. Երեւի տիրոջ համար:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Բանւորները ուզում են գործադուլ անել այո, և դուք ուրախ էք, այնպէս չէ:

ՅԱԿՈԲԵԱՆ. Այնքան էլ տխուր չեմ:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Դուք մեր տունը քանդում էք:

ՅԱԿՈԲԵԱՆ. Սխալում էք:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Մեր շահերը պաշտպանելու փոխարէն, դուք բանւորների շահերն էք պաշտպանում:

ՅԱԿՈԲԵԱՆ. Ես պաշտպանում եմ արդարութիւնը,

Տ Ե Ս Ի Լ 10

ՄՏՆՈՒՄ Է ԳՐԻԳՈՐԻ:

ԳՐԻԳՈՐ. (Յակոբեանին): Ի՞նչ նորութիւններ կան:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Բանւորների պահանջն է բերել:

ԳՐԻԳՈՐ. Թոյլ տուր ինձ իմանալ:

ՅԱԿՈԲԵԱՆ. (Թողոթը տալով): Ներեցէք Գրիգոր

Գասպարիչ, որ ուշ եմ ներկայացնում ձեզ, երեկ չը կարողացայ բերել: Երեք օր ժամանակ է տաժ: Վաղը կիւրակի է: (Գրիգորը նայում է թուղթը):

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Նրանք ոչինչ էլ չեն ստանալ:

ԳՐԻԳՈՐ. Այդ քո գործը չէ՛:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Ես իբրև ձեր որդին իրաւունք ունիմ մեր մասին մտածելու:

ԳՐԻԳՈՐ. Դու միայն մտածում ես, որ շատ փող ստանաս և կուր վաղես:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Դուք սատանայ էք:

ԳՐԻԳՈՐ. (Զարանալով): Իմ տան մէջ չը վիրաւորել իմ կառավարիչին:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Նա քո տունը քանդում է:

ՅԱԿՈԲԵԱՆ. Դուք ձեր ասածը չէք հասկանում պ. Աղէքսանդր: Ես ձեզ ներում եմ:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Անդգամ: (Գնում է միւս սենեակը):

ԳՐԻԳՈՐ. Ներիր նրան պ. Յակոբեան, ինքդ խելագար հաշկեցիր, էլ աւել ինչ կարելի է նրանից պահանջել:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Ներեցէք պ. Յակոբեան. ես ինքս նրա փոխարէն ամաշում եմ:

ՅԱԿՈԲԵԱՆ. Դուք ափսոս էք: (Սաթենիկը գնում է):

ԳՐԻԳՈՐ. Յայտնեցէք բանտըներին, որ ես ցանկանում եմ իրանց հետ խօսել, թող ընդրեն իրանց ներկայացուցիչը և վաղը ուղարկեն ինձ մոտ:

ՅԱԿՈԲԵԱՆ. Ժամը քանխօին էք հրամայում:

ԳՐԻԳՈՐ. Ինչպէս իրանց յարմար կլինի: Մնացէք կը ճաշենք:

ՅԱԿՈԲԵԱՆ. Զնորհակալութիւն. պիտի շտապեմ գործարան: Մնաք բարով: (Գնում է):

ԿԱՏԵԱ. Հայրիկ, ի՞նչ էք ուզում անել:

ԳՐԻԳՈՐ. Կամենում եմ բաւարարութիւն տալ նրանց պահանջին:

ԿԱՏԵԱ. Հայրիկ, որքան բարի էք դուք,

ՊԵՏՐՈՍ. Դուք բոլորովին նման չէք միւսներին պ. Մակարեան:

ԳՐԻԳՈՐ. Ես կամենում եմ օրինակ տալ ամենքին, որ բանտըր նոյնպէս մարդ է և ապրել է ուղում:

Տ Ե Ս Ւ Լ 11

Մտնում է Միկասը:

(Բարեւում է, Գրիգորին ձեռ է տալիս և յետոյ Կատեային):

ԿԱՏԵԱ. Դուք ծանօթ չէք: Ծանօթացէք:

ՄԻՆԱՍ. (Զեռ տալով): Շատ ուրախ եմ: (Գրիգորին): Քնացիր գիմնադրալ:

ԳՐԻԳՈՐ. Այո: Երեք օր է անպիտանը գիմնադրալ չի գնացել:

ՄԻՆԱՍ. Մի խումբ աշակերտներ միշտ ժողովում են իրանց մի ընկերի մօտ և թուղթ խաղում, երկի Սուրէնէլ նրանց թւումն է:

ԳՐԻԳՈՐ. Ամեն բան սպասելի է:

ՄԻՆԱՍ. Ի՞նչ ասաց տեսուչը:

ԳՐԻԳՈՐ. Զատ խնդրեցի, որ ներեն. մտադիր են եղել նրան վռնդել:

ՄԻՆԱՍ. Խոզ է, խոզ:

ՏԵՍԻՍ 12

Մտնում է Սաքեցիկը:

(Բարեւում է Մինասին):

ՍԱԹԵՆԻԿ. Ինչպէս էք քեռի:

ՄԻՆԱՍ. Ձեր ողջութիւնը, ի՞նչ է, պարոնը տանն է:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Այո, նա իր սենեակում խելագարի դեր է խաղում:

ՊԵՏՐՈՍ. Խիղճը անմաքուր է և նա դեռ շատ պետք է տանջւի:

ՄԻՆԱՍ. Ի՞նչ է պատահել:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Ձը գիտեմ, կարծէս պատերի հետ խօսում է:

ԿԱՏԵԱ. Ես արդէն սկսում եմ հասկանալ, որ դուք կարեւոր բանի համար էք եկել այսօր մեր տան:

ՊԵՏՐՈՍ. Այո, օրիորդ: Դուք շուտով կիմանաք:

ԳՐԻԳՈՐ. Սաթենիկ, ինչ նոր բան գիտես Աղէքսանդրի մասին, ինչ թւում է, որ դուք ինձնից մի բան թագցնում էք:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Ձեր որդին ոճրագործ է:

ԳՐԻԳՈՐ. (Ջարմացած): Ոճրագործ . . .

ՍԱԹԵՆԻԿ. Այո: (տալով նամակը): Կարդացէք:

ԳՐԻԳՈՐ. (Գարդում է լուռ և քիչ լետոյ կանչում Ալէքսանդրին): Աղէքսանդր:

ՏԵՍԻՍ 13

Մտնում է Աղէքսանդրը:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Ի՞նչ էք ասում: (Միննոյն ժամանակ Սաթենիկը նամակը Գրիգորից արնում և տալիս է Պետրոսին): Ասացէք ի՞նչ է պատահել:

ԳՐԻԳՈՐ. Պաասխանիր, հայրասպան որդի, ինչ ոճրագործութիւն ես գործել:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Ես չեմ հասկանում ինչ էք ասում:

ՄԻՆԱՍ. Սաթենիկին): Միթէ ժամանակն էր բացել գաղանիքներ:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Այո, վերջապէս պարզում է ամեն ինչ:

ԳՐԻԳՈՐ. Դու անպատեղ ես մի չքաւոր աղջկայ կոտուլիւնը:

ԿԱՏԵԱ. Աստուած իմ:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Սուտ է:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Սուտ չէ:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Ուրեմն դու էլ ես զինւած իմ դէմ:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Այո, ես էլ:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Դձուք էլ պ. քեռի:

ՄԻՆԱՍ. Ես դեռ չեմ հասկանում ինչու՞մ է ամբողջ զբամալի բովանդակութիւնը

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Իսկ դուք պ. Պետրոս: Չլինի թէ դուք էք . . .

ՊԵՏՐՈՍ. Այո, ես եկել եմ հաշիւ պահանջելու:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Հաշիւ . . .

ՊԵՏՐՈՍ. Այո:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Դուք փաստ չունէք:

ՊԵՏՐՈՍ, (Նամակը ցոյց տալով) Ահա նա:

ԳՐԻԳՈՐ. Խայտառակ արիւր իմ անունը, ամբողջ գերդաստանի պատիւը:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Նա սուտ է խօսում: Վայրենի:

ՊԵՏՐՈՍ. (բարձր): Լուեցէք պարոն, դուք ձեզ չափա-

զանց թոյլ էք տալիս:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. (Հանելով ատրձանակը զրպանից): Լուիք
սրիկայ: (Իսկոյն Կատեան մէջտեղ է ընկնում):

ԿԱՏԵԱ. Աղէքսանդր...

ՏԵՍԻԼ 14

Մտնում է Հռիփսիմեն:

ՀՌԻՓՍԻՄԷ. Այս ի՞նչ բան է:

ԿԱՏԵԱ. Մայրիկ, Աղէքսանդրը... (Պառկայից յետոյ):

ՊԵՏՐՈՍ. Օրիորդի դիակը խոնավ սենեակի մէջ է.
Նրա պառաւ մայրը և ծեր հայրը վիզները ծռած, սպասում
են Աստուծոյ օգնութեան: Խախտել էք անմեղի կոյսութիւնը,
ամենասուրբը, որ աղջկայ համարէ: Գնացէք լաց եղէք
Նրա դիակի առաջ, ասացէք ամենքին, որ ձեր զոհն է և
դուք էք ոճրագործը: Մաքրեցէք ձեր զերդաստանի պա-
տիւը: Ճանաչում եմ ձեզ, դուք թղթախաղի իդեալիստներդ
ոտկորութիւն ունէք միշտ պատրաստ պահել ձեր ատրձա-
նակները, որպէսզի դժար բոպէն գալու ժամանակ վերջ
տաք ձեր կեանքին, բայց դուք վախկոտ էք, դուք
կամենում էիք սպանել թոյլերի բարեկամին, բայց այդ ձեզ
չը յաջողւեց: Ինչպէս քաջ էք չքեղ դահլիճում:
Ասացէք. միթէ դուք փողով քիչ հոգիներ էք գնում, որ և
հերթը հասաւ մի կոյս աղջկայ: Միթէ չը գիտէք, որ
մեռելաները բողբոջում են երբ իրանց մօտ թաղում են մի
մեղաւորին: Գնացէք կուեւու հողի դէմ, որ նա տեղ աայ
ձեր զոհին:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Ես չը գիտեմ ինչ անել,

ՊԵՏՐՈՍ, Ոճրագործը միշտ դժարանում է երբ
Նրան դատապարտում են որեւէ բանում: (Կատեային): Դուք
ինձ նորից կեանք տալիք, ես ձեզ մինչև մահս պարտական եմ:

ԳՐԻԳՈՐ. (Աղէքսանդրին): Գնայ, գնայ շոքիր և նե-
րում լնդրիր,

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Ես հպարտ եմ, ես ինձ չեմ ստորաց-
նիլ Նրանց առաջ:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Դու պարտաւոր ես, որովհետեւ ստոր
մարդ ես

ՀՌԻՓՍԻՄԷ, Ի՞նչ ես արել դու որդի:

ԳՐԻԳՈՐ. Պառաւ, միթէ մենք մեղաւոր ենք, որ մեր
որդին ոճրագործ է:

(Լսում է եկեղեցու զանգերի ծանր ղողանջները):

ՊԵՏՐՈՍ. Լսում էք: (Աղէքսանդրին): Ձեզ կանչում են:

(Ամենքը զլուխները կախում են):

Վ Ա Ր Ա Գ Ո Յ Ր

ԵՐՐՈՐԴ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ

Նոյն դահլիճը. միւս օրը:

ՏԵՍԻՍ 1.

Սաթնիկը մենակ նստած է բազմոցի վրայ՝ խորասուզած մտած-
մունքների մէջ. քիչ լստոյ մտնում է Կատեան:

ԿԱՏԵԱ. Դուք դարձեալ մտածում էք:

ՍԱԹՆԻԿ. Ես տանջւում եմ Կատեա:

ԿԱՏԵԱ. Ես հասկանում եմ, բայց մոռացութեան
տուեք, արդէն ուշ է. Աղէքսանդրի մէջ ամեն բան մեռել է:

ՍԱԹՆԻԿ. Ես երբէք չեմ կարող մոռանալ Պետրոսի
խօսքերը, դեռ այժմս էլ հնչում է ականջներիս մէջ նրա
ձայնը: Որքան ստոր է Աղէքսանդրը:

ԿԱՏԵԱ. Հայրիկը հարիւր բուրի տաւ Պետրոսին,
օրիորդի թաղման համար, բայց Պետրոսը մերժեց:

ՍԱԹՆԻԿ. Նա իրաւունք ունէր մերժելու:

ԿԱՏԵԱ. Այսօր երեւի կը թաղեն նրան:

ՍԱԹՆԻԿ. Պետրոսը ասաց կը զամ միասին եկեղե-
ցի կը գնանք. երեւի շուտով կը գայ. արդէն ժամը տասն
է: Դժւ չէս գալու:

ԿԱՏԵԱ. 2րդ գիտեմ:

ՏԵՍԻՒԼ 2.

Մտնում է աղախինը:

ԱՂԱԽԻՆ. Պետրոսը:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Խնդրիր: (Աղախինը գնում է):

ՏԵՍԻՒԼ 3

Մտնում է Պետրոսը:

ՊԵՏՐՈՍ. Բարեկ ձեզ: Դուք արդեն պատրաստ էք:
(Կատեային): Դուք չէք գալու:

ԿԱՏԵԱ. 2ը գիտեմ:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Մի քանի րոպե առաջ մենք ձեր մասին էինք խօսում:

ՊԵՏՐՈՍ. 2եր ամուսինը երևի ինձ ատում է:

ԿԱՏԵԱ. Ուշադրութիւն մի դարձնէք նրա արած բաները մեզ բոլորիս արդէն յայտնի է:

ՊԵՏՐՈՍ. Նա ձեր եղբայրն է, իսկ ձեր ամուսինը: Սրբան անարդարացի է այդ:

ՍԱԹԵՆԻԿ. (Դնալով): Ներեցէք պ. Պետրոս, ես իսկոյն: (Դնում է):

ՊԵՏՐՈՍ. (Փոքր պառլզայից լսող): Ես ուզում էի խօսուումս չը կատարել:

ԿԱՏԵԱ. Ի՞նչու:

ՊԵՏՐՈՍ. Որովհետեւ, ինձ այստեղ ատում են, երեկ-ւանից յետոյ:

ԿԱՏԵԱ. Ա՛խ:

ՊԵՏՐՈՍ. Ի՞նչու դուք այդպէս անիւ բաշեցիր:

ԿԱՏԵԱ. Ներեցէք պ. Պետրոս. ես չէի ուզում ասել, բայց այժմ անկարող եմ թաղցնել: Այո, ձեզ այստեղ ատում են, բայց կայ մէկը, որ սիրում է ձեզ:

ՊԵՏՐՈՍ. Դուք ծիծաղում էք ինձ վրայ:

ԿԱՏԵԱ. Ոչ, ես չեմ ծիծաղում:

ՊԵՏՐՈՍ. Թողնէ՛ք. մեզ կարող են լսել:

ՏԵՍԻՒԼ 4.

Մտնում է Սաթենիկը:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Ժամանակն է չէ՞ պ. Պետրոս:

ՊԵՏՐՈՍ. Այո: (Կատեային): Դնանք օր. Կատեա:

ԿԱՏԵԱ. Ուրախութեամբ: (Դնում է և քիչ լսող գալիս):

ՊԵՏՐՈՍ. (Սաթենիկին) Դուք տանջւում էք:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Ես:

ՊԵՏՐՈՍ. Այո, ինձ թւում է, որ դուք միշտ լաց էք լինում, բայց գիտեք լաց լինելը լաւ է, մանաւանդ ձեզ համար:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Ես ձեզ չեմ հասկանում:

ԿԱՏԵԱ. (Ներս մտնելով): Դնանք պարոնայք: (Դնում են):

ՏԵՍԻՒԼ 5

Մտնում է ծառան:

ԾԱՌԱՅ. (Մարրում է սեղանը զրբակալը և ալիւն): Այս տանը ծիծաղ չկայ. . բայց կար ժամանակ, օ՛ ինչպիսի ժամանակ էր. ոսկի ժամանակ էր: Հիւրերը անպակաս, այժմ՝ ոչ ոք չի գալիս: (Նստում է): Օրիորդ Կատեան խնդրեց, որ օրհնեմ նրան: Ծեր ես ասում է քո աղօթքները Աստած կը լսի: Է՛...

ՏԵՍԻՒԼ 6

Մտնում է Աղէքսանդրը:

ԱՂԱԽՈՍԱՆԴՐ. Ո՞չ ոք չկայ տանը:

ԾԱՌԱՅ. Տիկինը տանն է:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Իսկ Սաթենիկը, Կատեան:

ԾԱՌԱՅ. Եկեղեցի գնացին:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Եկեղեցի:

ԾԱՌԱՅ. Օր. Կատեան ասաց ինչ որ աղջիկ իրան սպանել է...

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Լաւ, գնա բանիդ: (Ծառան գնում է):
Նա իմ զոհն է: 25՞ որ ես նրան ստիպեցի: Նրան այսօր թաղում են, և կինս գնացել է նրա թաղման հանդիսին: Որքան ստոր եմ ես, որքան անխիղճ: Երկու օր առաջ նա կենդանի էր, բայց այսօր, այսօր նա դրած է դադաղում: Որքան սոսկալի է, որքան սարսափելի: Նա աղաչում էր, խնդրում, լաց եղաւ, բայց ես... ես ստիպեցի նրան, ես չը խնայեցի: Որքան անպիտան եմ ես:

ՏԵՍԻՆ 7

Մտնում է Հռիփսիմէն:

ՀՌԻՓՍԻՄԷ. Ո՞րտեղ էիր որդի ամբողջ գիշերը:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Թող Աստուած սիրես: «Որտեղ էիր» երեսայ եմ ինչ է, որ հարցնում ես «որտեղ էիր»:

ՀՌԻՓՍԻՄԷ. Ես քո մայրն եմ, ինչու ես չարանում: 25՞ որ Սաթենիկը մենակ է մնում:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Միթէ դուք նրա մօտ չէք:

ՀՌԻՓՍԻՄԷ. Որդի, ինչու է կորել քո խիղճը, չէ՞ որ նա քո կինն է:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Մայր, ես ինքս ուզում եմ մաքուր խիղճ ունենալ, բայց չեմ կարողանում: Ես չը գիտեմ ինչ անել:

ՀՌԻՓՍԻՄԷ. Գիշերները մնացիր տանը, կամ թատրոն գնայ, վերջերս Սաթենիկին, Կատեային, նրանից յետոյ կը սկսես մոռանալ քո վատ ընկերները:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Երանի եթէ ընկերներ ունենայի. ես բոլորովին միայնակ եմ:

ՀՌԻՓՍԻՄԷ. Դու կը լաւանաս, բոլորն էլ քեզ կը սիրեն, կը յարգեն:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Ես կը աշխատեմ մոռանալ բոլոր անցեալը:

ՀՌԻՓՍԻՄԷ. Աչքերդ անբնութիւնից կարմրել են, գնայ քիչ պառկիր:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Այո, լաւ ասացիր, սաստիկ յոգնած եմ:

(Գնում են: Պաուզա):

ՏԵՍԻՆ 8.

Մտնում են Գրիգորը և ծառան:

ԳՐԻԳՈՐ. Աղէքսանդրը եկել է:

ԾԱՌԱՅ. Այո, նոր եկաւ:

ԳՐԻԳՈՐ. Հարկաց էր:

ԾԱՌԱՅ. Ոչ, Գրիգոր Գասպարէի:

ԳՐԻԳՈՐ. Լաւ նկատեցիր:

ԾԱՌԱՅ. Այո, մինչև անգամ խօսեցի հետը, բայց բերանից հոտ չէր փչում:

ԳՐԻԳՈՐ. Լաւ, գնայ բանիդ: (Ծառան գնում է): Կարծես ամբողջ հասարակութիւնը ինձ վրայ է ծիծաղում, կարծես մարդիկ ինձ հրում՝ հեռացնում են իրանց միջից: Իմ որդին ոճրադուրծ է, ես մինչև մահս այդ չեմ մոռանալ: Աստուած իմ, ինչ էլ ասում մի հասարակ բանուր, իսկ իմ որդին, կշռով մի փող է նստել, բայց զարձել է միաստոր մարդ, իսկ նա ո՞վ գիտէ ուղիղ գրել կարդալ չի սովորել:

ՏԵՍԻՆ 9.

Մտնում է Մինասը:

ՄԻՆԱՍ. (Ձեռք տալով Գրիգորին): Մենակ էք:

ԳՐԻԳՈՐ. Ես միշտ մենակ եմ:

ՄԻՆԱՍ. Այսօր թաղում են այն դժբախտ աղջկան:

ԳՐԻԳՈՐ. Հսում էի զանգերի զողանջիւնը:

ՄԻՆԱՍ. Ահագին բազմութիւն կայ եկեղեցում:

(Միենոյն ժամանակ լսում է զանգերի ծանր զողանջը):

ԳՐԻԳՈՐ. Երեւի պատարագը վերջանում է:

ՏԵՍԻՒ 10.

Մտնում է Հռիփսիմէն:

ՀՌԻՓՍԻՄԷ. Եկեք սուրճը պատրաստ է: (Գնում է):

ԳՐԻԳՈՐ. Գնանք Մինաս, քոյրդ մեզ հիւրասիրում է սուրճով: (Գնում են: Պատազայից յետոյ մտնում է Աղէքսանդրը):

ՏԵՍԻՒ 11.

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Ձեմ կարողանում հանգստանալ: Ուրբան ծանր է ինձ համար կեանքը: Այ՛ո, այ՛ո, ես անիրաւ մարդ եմ: Մարդիկ բոլորն էլ զինւած են իմ դէմ, իսկ ես ոչ մէկի հետ չեմ կարող կուել:

ՏԵՍԻՒ 12.

Մտնում է Հռիփսիմէն:

ՀՌԻՓՍԻՄԷ. Եկ սուրճ խմիր:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Թող ինձ հանգիստ, ես զիտեմ այնտեղ է եղբայրդ: Թող բարկութիւնս չգրգռի:

ՀՌԻՓՍԻՄԷ. Ի՞նչ է արել քեզ նա:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Մ... բաւական է, թողէք ինձ հանգիստ: (Հռիփսիմէն գնում է): Այ՛ո, այ՛ո, ես ստոր մարդ եմ, մարդիկ բոլորը ինձ ատում են: (Նայում է լուսամուտով): Զուտով նրան կը տանեն այնտեղ: Աստած իմ ինչ պատասխան պիտի տամ նրան ես այնտեղ: Սիրտ իմ հան-

գստացիր, ես այլևս քեզ չեմ դաւաճանիլ, ներիր ինձ իմ անցեալներ: Ա՛խ որքան ծանր է տանել խղճի դատաւճիռը: (Ոտքի ծայն). Այստեղ են գալիս: Աւելի լաւ է հեռանալ, սրպէսզի ոչ ոք ինձ չը տեսնի: (Գնում է շուտով):

ՏԵՍԻՒ 13.

Ռուբէնը, Միքայէլը և ծառան:

ԾԱՌԱՅ. Համեցէք, նստէք:

ՄԻՔԱՅԷԼ. Մի անհագստանալ, ոչինչ:

ՌՈՒԲԷՆ. Խնդրում եմ ծերուկ յայտնել Գրիգոր Գասպարիչին, որ նրան սպասում ենք:

ԾԱՌԱՅ. Էս բոպէիս ասեմ: (Գնում է):

ՄԻՔԱՅԷԼ. Տես Ռուբէն ինչպէս է զարդարած այս գահլիճը:

ՌՈՒԲԷՆ. Ի՞նչու համար չը լինի. մենք աշխատում ենք, իսկ նրանք ծախսում են:

ՄԻՔԱՅԷԼ. Հետաքրքիր է իմանալ, ո՞րտեղ են այս տան մարդիկը:

ՌՈՒԲԷՆ. Սուրճի ժամանակ է, երեւի սեղանատանն են:

ՏԵՍԻՒ 14.

Գրիգորը և քիչ յետոյ Մինասը:

ԳՐԻԳՈՐ. (Ձեռ տալով): Զատ ուրախ եմ պարոնայք, ես ձեզ սպասում էի: (Կանչելով): Անեա:

ՏԵՍԻՒ 15.

Աղախինը:

ԳՐԻԳՈՐ. Հիւրերի համար սուրճ բեր: (Աղախինը գնում է): Ձեզ ընդրել են չէ:

ՄԻՔԱՅԷԼ. Այո: (Պառլա: Աղախինը սուրձ է բերում):

ԳՐԻԳՈՐ. Խնդրեմ, համեցէք: (Խմում են: Պառլալից լնտո): Այժմ կարող ենք գործի մասին խօսել, եթէ որոշ համաձայնութեան չը գանք անշուշտ գործադու պիտի անեք չէ:

ՌՈՒԲԷՆ. Այո, Գրիգոր Գասպարիչ:

ԳՐԻԳՈՐ. Չատ գեղեցիկ: Ինձ յայտնի է ձեր պահանջները, ես կարողացել եմ եւ իւրաքանչիւր կէտի վրայ երկար մտածել: Բայց գիտէք, պէտքէ ձեզ ասեմ, որ ձեր պահանջը չափազանց խիստ է: (Մտնում է Մինասը): Գուցէ պարոնի ներկայութիւնը ձեզ խանգարի:

ՄԻՔԱՅԷԼ. Ամենեւին ոչ:

ԳՐԻԳՈՐ. Ուրէմն այսպէս:

ՌՈՒԲԷՆ. Մենք երեւի չենք հաշտւիլ:

ԳՐԻԳՈՐ. Համբերեցէք պարոն, մենք դեռ ոչինչ չենք խօսել:

ՄԻՔԱՅԷԼ. (Դուրէնին): Թեթեւամտութիւն մի անիւ, համբերիր:

ԳՐԻԳՈՐ. Եթէ ես չուզենայի վարել բարեկամաբար, ամենեւին չէի ցանկանալ ձեզ հետ բանակցել: Ես գիտեմ, ձեզ ընտրել է երկու հարիւր բանուոր եւ անշուշտ տւած կլինի որոշ հրահանգ որից դուք իհարկ է իրաւունք չունիք չեղեցու:

ՄԻՔԱՅԷԼ. Այո: (Մինոյն ժամանակ աղախինը զալիս է և տանում բաժակները):

ԳՐԻԳՈՐ. Կամենում էք նորից նայենք, թէ ձեզ արդէն յայտնի է:

ՄԻՔԱՅԷԼ. Ինչպէս կամենաք:

ՌՈՒԲԷՆ. Աւելորդ է:

ԳՐԻԳՈՐ. Ուրեմն ...

ՄԻՔԱՅԷԼ. Գրիգոր Գասպարիչ, ես չատ երկար չեմ խօսել եւ չեմ էլ ցանկանում արգարացնել բանուորութեան: Մեզանից էլ շատերը, ձեզանից նոյնպէս, այնպէս են կարծում որ մենք իրար թշնամի ենք, բայց բոլորովին այսպէս չէ. գուցէ ես սխալում եմ, բայց համոզված եմ, որ այդ այդպէս է: Երբ դեռ, այսպէս ասած, աշխատանքը մանուկ էր և չէր ըմբռնում իր էութիւնը, նա միշտ մերկ էր մնում: Գապիտալը խլում էր նրանից ամենասուրբը, խլում էր նրա վերջի շապիկը, ծեծում էր հայհոյում, բռնութիւններ գործ դնում նրա վրայ ստիպում էր ստրուկ լինել եւ միշտ գլուխ տալով խոնարել կապիտալի իւրաքանչիւր քմահաճութեան: Մանուկը չափահաս է դառնել, բայց մինչև կուի հրաւիրելը նա վարում է բարեկամաբար, խօսում է նրա հետ, ժամանակ է տալիս որպէսզի մտածի նա, անցնում է պայմանաւժամը և եթէ տեսնում է կապիտալը ուշադրութիւն չէ դարձնում, այն ժամանակ աշխատանքը հրաւրում է կուի: Նա գիտակից կերպով կուի է մղում իր հակառակորդի դէմ, մինչև որ հակառակորդը ստիպւած է լինում հաշտել: Դուք պ. Մակարեան, գիտէք և ձեզ շատ լաւ յայտնի է, որ բանուորի ձեռքերը աշխատում են, նա քրտինք է թափում, կեանք է ստեղծում և շատերին կանանչ պարտէզ է ներդնում, որպէսզի ազատ կարողանայ ապրել ծաղիկների հիւթով: Տեսնում էք պատրաստում են պալատանման տներ, բայց արդեօք մէկի մէջ տեսնում էք մի բանուորի բնակիչիս: Դուք կը տեսնէք ներքին հարկի խոնաւ պատերի մէջ բանուորի մատաղ սերունդին, որոնք քաշած մի անկիւնում և իրանց դժբախտ կեանքն են ողբում: Դուք տեսնում էք ամեն մի անկիւնում՝ բանուորը վիզը ծռած նայում է մարդուն, մարդը անցնում է և առանց նկատելու հրում նրան: Պ. Մակարեան, մենք բանուորներս չենք պահանջում, որ դուք բանուոր դառնաք, իսկ մենք տէր, ոչ, մենք ուզում ենք մեր աշխատանքի պտուղներից օգտուել:

ԳՐԻԳՈՐ. Դուք հրաշալի հռետոր էք:

ՄԻՔԱՅԷԼ. Դուք ծաղրում էք:

ԳՐԻԳՈՐ. Ես ասում եմ ճիշտն: Պարոնայք դուք պահանջում էք, ութ ժամայ աշխատանք, բայց չէ՞ որ սա ինձնից կախած չէ: Ես ուրախութեամբ, բայց ...

ՌՈՒԲԷՆ. Գրիգոր Գասպարիչ կարծում եմ ձեզնից բարձր տեղ չունիք:

ԳՐԻԳՈՐ. Հենց բանը դրանումն է, որ ինձնից բարձրը կայ:

ՌՈՒԲԷՆ. Սա միայն տնտեսական պահանջ է:

ԳՐԻԳՈՐ. Եթէ կախած լինի ինձնից, ես գուցէ համաձայնէի բաւարարութիւն տալ ձեզ որովհետեւ ինքս հասկանում եմ որ աշխատաւորներին աւելի շատ հանգիստ է հարկաւոր:

ՄԻՆԱՍ. Ներեցէք պարոնայք, ես կողմնակի մարդ եմ, բայց կուզէի իմանալ, ի՞նչ բան կայ, ութ ժամայ և իննը ժամայ աշխատանքի մէջ:

ՄԻՔԱՅԷԼ. Ութ ժամայ աշխատանքը բանւորներին համար այն է, ինչ որ մեղրաճանճի համար ծաղիկների հիւթը: Մենք սրանով աշխատում ենք անզործների թիւը պակսացնել:

ՄԻՆԱՍ. Դուք չուտով ոչիչացրէք այն մեքենաները, որոնք աւելացնում են անզործների թիւը:

ՌՈՒԲԷՆ. Կուեղ տէխնիկայի դէմ, մեր կարծիքով անհնարին է:

ՄԻՆԱՍ. Ես կարծում եմ եթէ իւրաքանչիւր գործ մարդու ձեռքով կատարելի, աշխատաւորը աւելի բախտաւոր կապրի:

ՄԻՔԱՅԷԼ. Այո՛ եթէ ձրիակերներ չը լինեն: Բայց մեր կուրը տեխնիկայի դէմ չէ:

ՏԵՍԻՍ 16.

Մտնում են Սաթենիկը և Կատեան:

ԳՐԻԳՈՐ. Պատարագը վերջացաւ:

ԿԱՏԵԱ. Այո՛:

ԳՐԻԳՈՐ. Մեր բանւորներին ներկայացուցիչներն են, ծանօթացէք:

(Սաթենիկը և Կատեան մօտենում են և բարևում):

ԿԱՏԵԱ. Հայրիկ, մեր ներկայութիւնը ձեզ չի խանգարի:

ԳՐԻԳՈՐ. Կարծում եմ որ ոչ: Իսկ ձեզ համար:

ՄԻՔԱՅԷԼ. Մենք շատ ուրախ կըլինենք:

(Սաթենիկը և Կատեան գնում են միւս սենեակը և քիչ յետոյ գալիս՝ նստում գլխարկները հանած):

ԳՐԻԳՈՐ. Ես արդէն հաշվել եմ, եթէ փոքրիկ զիջում չը անեք, մօտ տասը հազարի չափ գործարանի ծախսը աւելանում է:

ՌՈՒԲԷՆ. Բայց չէ՞ որ աշխատանքից յետոյ է այն ծախսը: Ես կարծում եմ շատ ծանր չի լինիլ: Միայն մնում է ստորագրել և այն ժամանակ դուք կորուստ չէք ունենալ:

ԳՐԻԳՈՐ. Դուք կարծում էք շատ հեշտ է:

ՌՈՒԲԷՆ. Գրիգոր Գասպարիչ, եթէ կամենաք այն, շատ հեշտէ: Ներեցէք, կարծես մէկը ստիպում է ինձ, որ ես խօսեմ, բայց ինչ ասել, ընկերս արդէն բոլորը ասաց, իսկ ես կասեմ այն, որ մեղանից շատերը մօռնում են: (Կանգնում է ոտի վրայ):

Ձեր աղջիկը և ձեր հարսը երեւի հետաքրքրւում են, թէ ինչպէս կը վերջացնենք: Դուցէ նրանց համար էլ ծանր է, եթէ մենք տանենք յաղթանակը, բայց այդ միկնոյն է ինձ համար:

Դուք գործարանատէրերտ, միշտ աշխատում էք պահասացնել բանւորներին օրավարձը և աւելացնել աշխատանքի ժամերը: Հարցնում եմ, ի՞նչի համար: Ես կը պատասխանեմ ի՞նչու համար՝ որպէսզի ձեր որդիքը և միւսները նոյնպէս, գնան կլուր և ուրիշ շատ տեղեր թուղթ խաղան և քէֆեր անեն: Ձեզ ինչ օգուտ, որ բանւորները պիտի աշխատեն, իսկ ձեր որդին փչացնի նրանց դառն քրտինքը: Հազարաւոր բանւորներ ձեռքերի աշխատանքը, ձեր դասակարգը ոչինչացնում են իւրաքանչիւր քայլափոխում, երբէմն չպլտում են անյայտի մի հայացքի վրայ ահագին թուով ոսկի: Երբէմն հարիւրներ է մխտում մի փունջ ծաղիկի վրայ, որ նւէր պիտի տայ ինչ որ դերասանուհուն, որի հետ նոյնիսկ ծանօթ էլ չի լինում: Բայց երբ մօտենում է նրան մի խեղճ, չքաւոր, իսկոյն գոռում է վրան և մինչև անգամ հայհոյում: Ասացէք խնդրեմ, ի՞նչ է աւել. կամ ի՞նչ է տալիս ձեր որդին ձեզ: Ինչ քաջ յայտնի է, որ նա բացի վնասից ձեզ ուրիշ բան չի տալիս և դուք հայրերդ, միշտ ստիպւած էք լինում բաւարարութիւն տալ նրանց արած ծախսերին:

Դուք իրաւունք ունիք ասելու, որ մեր պահանջը չափազանց ծանր է, որովհետև մենք ձեր որդին չէնք, բայց արդեօք այդ ճիշտ է: Ո՞վ է ձեր որդին, նա, որը խլում է ձեր հանգստութիւնը, նա, որը սիրում է ձեր ոսկին: Ձեր որդիքը մենք ենք՝ բանւորներս, որովհետև աշխատում ենք ձեզ համար: Իսկ նրանք, որոնք մեր աշխատանքով ստացած ոսկիները աջ ու ձախ են չալրտում, նրանք մեր թշնամիներն են: Գրիգոր Գառապարիչ մենք չենք պահանջում ձեզինից աւել կոպէկներ, մենք մեր աշխատանքն ենք պահանջում և ուզում ենք մարդավայել ապրել:

Մեզ տանջում ոչինչացնում են խոնաւ սեռեակաները, ներքնայարկը խելագարցնում և բթամտեցնում է մեր գլուխը: Այլևս անկարելի է ապրել, միայն մնումէ է մեզ՝ կամ մեռնել կամ ապրել ինչպէս մարդ:

ԿԱՏԵԱ. (Հացէ լինում):

ԳՐԻԳՈՐ. Հանգստացիր աղջիկս:

ԿԱՏԵԱ. Հայրիկ, նա որքան արդարացի է խօսում:

ԳՐԻԳՈՐ. Աղջիկս, ես նրան ուշադրութեամբ լսեցի, նա իմ մէջ թելադրեց մի ուժեղ միտք և այդ այն է, որ ես պէտք է ստորագրեմ նրանց պահանջը: Պարոնայք, ահա այն թուղթը: (Հանում է կրպանից): Ես ստորագրում եմ: (Ստորագրում է): Դուք կեանքից զրկւած չէք, որովհետև ձեր մէջ է մարդկութեան լաւագոյնը:

ԿԱՏԵԱ. Հայրիկ, որքան բարի էք:

ՏԵՍԻՆ 17.

Աղէք սա նորը:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Մեր բանւորները ...

ՌՈՒԲԷՆ. Ինչպէս տեսնում էք:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Դձւր այստեղ ...

ՄԻՔՍՅԷԼ. Ի՞նչու էք զարմանում:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Ձէ՛ որ դուք մեզ ատում էք:

ՌՈՒԲԷՆ. Իսկ դձւր յարգանքով էք վերաբերւում դէպի մեզ:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Ես երբէք թոյլ չեմ տալ ինձ, յարգելու ձեր դասակարգը:

ՄԻՔՍՅԷԼ. Բայց մենք նրա հակառակն ենք կատարում:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Ձեզ ընտրել են այն:

ՌՈՒԲԷՆ. Մենք ճանաչում ենք ձեր հօրը:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Դու շատ կոպիտ մարդ ես:

ՌՈՒԲԷՆ. Դուք ճիշտ էք ասում:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Դուք բոլորդ էլ կոպիտ էք:

ՌՈՒԲԷՆ. Այո, աւելացրած նրա վրայ և մեր տգիտութիւնը:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Դուք ոչինչ չէք ստանալ: Ես գիտեմ կառավարիչը ձեր կողմն է, բայց մենք ուժեղ ենք:

ՄԻՔԱՅԷԼ. Դուք կարծում էք:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Ես համոզւած եմ:

ՌՈՒԲԷՆ. Դուք չափազանց ուշացել էք:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Հայրիկ, դու ստորագրել ես:

ԳՐԻԳՈՐ. Ես բաւարարութիւն եմ տւել նրանց պահանջին:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Անխիղճներ, դուք խաբել էք հօրս, դուք թալանում էք մեզ, դուք ուզում էք խլել մեր վերջի չապիկը:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Աղէքսանդր այդ ինչեր ես ասում:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Այո, այո, նրանք աւազակներ են, նրանք խաբել են հօրս:

ԳՐԻԳՈՐ. (Չարանալով): Բաւական է, լռիր ոճրագործ որդի, դու այստեղ հայհոյում ես մեզ ամենքիս, որովհետեւ իմ տանն են նրանք: Ես երեսայ չեմ, որ կարելի լինի ինձ խաբել:

ՏԵՍԻՍ. 13.

Հ ո ի փ ս ի մ է ն:

ՀՈՒՓՍԻՄԷ. Դարձեալ սկսեցին:

ՄԻՆԱՍ. Աստուած սիրես, դու գնա քո գործի, գիտես, որ նա իր խիղճը կօրցրել է:

ՄԻՔԱՅԷԼ. (Աղէքսանդրին): Պարոն, դուք մեզ անւանեցիր զօղ, աւազակ, անխիղճ, կոպիտ, և այլն... բայց մենք ձեզ ոչինչ չը ասացինք, գուցէ դուք թոյլ կը տաք ձեզ աւելի շատ բան ասել, ասացէք, մենք սպասում ենք:

Դուք լուծւում էք, երեւի ոչինչ չէք ուզում ասել, որովհետեւ ձեր խղճի թիւադրութիւնը վերջացաւ: Ձեր խօսքերը լսեցին ամենքը, բայց արդեօք լսեցին ձեր սեփական տկանջները:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Դուքս գնացէք այստեղից:

ՄԻՔԱՅԷԼ. (Չարանալով): Մենք այստեղ մնալու իրաւունք ունինք, որովհետեւ աշխատանքի զաւակներ ենք: Թող դուքս գան ձրիակեր՝ փչացածները, որոնք արժանի չեն մնալ փառաւոր դահլիճում:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Աւազակներ:

ԳՐԻԳՈՐ. (Բարկացկոտ): Լռիր քեզ ասում եմ:

ԿԱՏԵԱ. Դու իրաւունք չունիս նրանց այստեղից արտաքսելու:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Ես եմ այս տան տէրը:

ՌՈՒԲԷՆ. Դուք այս տան խելագարն էք:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Սրիկայ: Դու անւանում ես ինձ խելագար իմ սեփական տան մէջ:

Ես ձեզ կը խեղտեմ, ոտնատակ կը տամ և փռոյ հետ, կը հաւասարացնեմ: (Ընկնում է):

❖ ՎԱՐԱԳՈՅՐ. ❖

ՉՈՐՐՈՎ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ

Բեմը ներկայացնում է Պետրոսի բնակարանը. փոքրիկ սենյակ. մի գրասեղան եւ մի հասարակ սեղան. մի բանի արռներ, դեպի փողոց պատուհան:

ՏԵՍԻՆ 1.

Պետրոսը մենակ, նստած է սեղանի մօտ ինչ որ զրոյւմ է:
Քիչ յետոյ զալիս է Արամը՝ նիհար և զուռնաւ է:

ԱՐԱՄ. Բարի երեկոյ: (Ձեռք է տալիս): Դըճում ես:

ՊԵՏՐՈՍ. Այո: (Շարունակում է զրել): Այսօր լրագիր կարդացել ես:

ԱՐԱՄ. Ոչ: (Պետրոսը տալիս է լրագիրը Արամին):

ՊԵՏՐՈՍ. Կարդայ:

ԱՐԱՄ. (Քիչ ժամանակ կարդալուց յետոյ): Դարձեալ անձնատաւանութիւն: Որքան ծանր է, ծնել, մեծանալ, մեռնել, ոչնչանալ, կամ լաւ, բախտաւոր ապրել, ինչու համար է այդ բոլորը: Ես գիտեմ երազումս տեսայ Լիզային. նա այնպէս գունատ էր: (Լաց է լինում):

ՊԵՏՐՈՍ. Դու լաց ես լինում:

ԱՐԱՄ. Ախ, եթէ իմանայի ով էր Լիզայի անձնատաւանութեան պատճառը այն ժամանակ գուցէ մոռացութեան տայի. զժլար է մոռանալ անցեալը, ես սիրում էի նրան:

ՊԵՏՐՈՍ. Հանգստացիր, արդէն ուշ է:

ԱՐԱՄ. Ես գիտեմ, բայց ծանր է մոռանալ. Մի ամիս է, որ ես տանջուում եմ:

ՊԵՏՐՈՍ. Դիտեմ, որ ծանր է, բայց չէ՞ որ դու քեզ տանջում ես:

ԱՐԱՄ. Ես սպասում եմ մահւան հրեշտակին: Միայնակ եմ, ինձ ոչ ոք չէ՛ կարող ուրախացնել. միայն գերեզմանի մէջ կարող եմ ես, իմ հանգիստը գտնել:

ՊԵՏՐՈՍ. Երեխայ չես, ինչեր ես մտածում:

ԱՐԱՄ. Առանց նրան, ես անկարող եմ ապրել: Ծանր է ինձ համար կեանքը: (Լաց է լինում):

ՊԵՏՐՈՍ. Լաւ, հանգստացիր. շուտով հայրենիք կը գնաս և մօռացութեան կը տաս բոլոր անցեալը:

ԱՐԱՄ. Երբէք, երբէք ես նրան չեմ մոռանալ:

ՊԵՏՐՈՍ. Լսե՛լ ես. ներսէսը անձնասպանութիւն է գործել:

ԱՐԱՄ. Անձնասպանութիւն ... ներսէսը: ...

ՊԵՏՐՈՍ. Կինը դաւաճանել է և նա վերջ է տւել իր կեանքին:

ԱՐԱՄ. Կինը ...

ՊԵՏՐՈՍ. Այո՛, կինը: ...

ԱՐԱՄ. Անձնասպանութիւն այն էլ ատրճանակով. Սոսկալի է:

ՊԵՏՐՈՍ. Այո՛, սոսկալի է ...

ԱՐԱՄ. Զարհուրելի է:

ՊԵՏՐՈՍ. Այո՛ զարհուրելի է:

ԱՐԱՄ. Իսկ եթէ մարդը տանջւում է:

ՊԵՏՐՈՍ. Այդ միւնոյն է:

ԱՐԱՄ. Անձնասպանութիւնը այո՛, սոսկալի է և միևնոյն ժամանակ զարհուրելի: Դէ՛ մնաս բարով: (Ձեռ է տալիս):

ՊԵՏՐՈՍ. Այսպէս շուտ ո՛ւր:

ԱՐԱՄ. Տուն: Դրիւր չեմ խանգարիլ քեզ:

ՊԵՏՐՈՍ. Չես գնալու դասախօսութեան:

ԱՐԱՄ. Ոչ: Իսկ դու:

ՊԵՏՐՈՍ. Ես գնալու եմ:

ԱՐԱՄ. (Նամակը տալով): Այս նամակը քոնն է:

ՊԵՏՐՈՍ. Նամակ:

ԱՐԱՄ. Այո՛, բայց խօսք տուր, որ հիմայ չես կարողալ:

ՊԵՏՐՈՍ. Ի՞նչու:

ԱՐԱՄ. Այնպէս:

ՊԵՏՐՈՍ. Եթէ պահանջում ես կը կատարեմ: Քո գրութիւնն է:

ԱՐԱՄ. Այո՛, ես եմ գրել:

ՊԵՏՐՈՍ. Վաղը կը գաս չէ՞:

ԱՐԱՄ. Զը գիտեմ: Դէ՛ մնաս բարով (Գնում է):

ՊԵՏՐՈՍ. (Նալում է նամակի երեսը և դնում սեղանի վրայ). Խեղճ Արամ: (Շրջում է): Այնպիսի ստոր մարդուն, այնպէս ազնիւ բարի կին. իսկ օր. Կատեան կարծես, նոյն ընտանիքից չէ: (Փոքր ինչ շրջում է և դարձեալ շարունակում է գրել):

Պ ա ու զ ա:

ՏԵՍԻՍ 3.

Մտնում է Կատեան. տիւր և զունատւած:

ՊԵՏՐՈՍ. (Զարմացած): Դուք է՞ք:

ԿԱՏԵՆ. Այո, ես եմ, ներեցէք. ես ձեզ խանդարեցի:

ՊԵՏՐՈՍ. Անմիտ, ինչու համար ես եկել: Հարեանները ...

ԿԱՏԵՆ. Մի վաղեմ էր ինձ, ես ինքս այսօրոպէիս կը գնամ:

ՊԵՏՐՈՍ. Ձեզ կարող են տեսած լինել: Մենք կորած ենք:

ԿԱՏԵՆ. Ինձ սչ ոք չը տեսաւ: Այժմ միենոյն է ինձ համար:

ՊԵՏՐՈՍ. Ասացէք ինչու էք եկել, գիշեր է:

ԿԱՏԵՆ. Ես կը գնամ ...

ՊԵՏՐՈՍ. Բայց ինչու ես այդպէս գունատ:

ԿԱՏԵՆ. Չը գիտեմ: Դու առաջ գալիս էիր մեր տուն, բայց յետոյ ...

ՊԵՏՐՈՍ. Բայց յետոյ Աղէքսանդրը արգելեց: Ի՞նչպէս է տիկին Սաթենիկը:

ԿԱՏԵՆ. Ես ինքս չը գիտեմ:

ՊԵՏՐՈՍ. Դուք չը գիտէք:

ԿԱՏԵՆ. Նա թողել է Աղէքսանդրին:

ՊԵՏՐՈՍ. Ահա թէ ինչ:

ԿԱՏԵՆ. Աղէքսանդրը իբրեւ խելագար. ինքը չը գիտէ, թէ ինչ է անում:

ՊԵՏՐՈՍ. Նա կուտում է իր խղճի դէմ, այլևս չի կարող հանգիստ ապրել:

ԿԱՏԵՆ. Մայրս ամբողջ օրը լաց է լինում:

ՊԵՏՐՈՍ. Այո, լաց է լինում և օր. Լիզայի մայրը: Ինչպէս է Գրիգոր Գասպարիչը:

ԿԱՏԵՆ. Լաւ է:

ՊԵՏՐՈՍ. Քիչ առաջ իմ ընկերը այստեղ էր, եթէ դուք տեսնէիք նրան, թէ ինչպէս էր լաց լինում, վշտանում: Նա սիրում էր հանգուցեալին:

ԿԱՏԵՆ. (Վերցնելով սեղանի վրայից մի լուսանկար): Լիզայի նկարն է: Որքան գեղեցիկ է:

ՊԵՏՐՈՍ. Այո, Բայց գիտեք շատ գեղեցիկ լինելը երկրպալի է, որովհետեւ մարդիկ ստոր են, նրանք իւրաքանչիւր քայլափոխում ոճրագործութիւններ են անում.

ԿԱՏԵՆ. (Նկատում է սեղանի վրա դրած նամակը): Այո ինչ նամակ է: (Կարդում է ծրարի երեսը): «Ո՞վ որ, չը լինես, իմ կարգացող, մի ատիւ ինձ, ես չափազանց վերաւորված էի»:

ՊԵՏՐՈՍ. Ընկերս է գրել, որի մասին քիչ առաջ ասացի:

ԿԱՏԵՆ. Նա բանաստեղծ է:

ՊԵՏՐՈՍ. Այո, երբեմն գրում է թերթերում, երկի ոտանաւոր է գրել, խնդրեց իր ներկայութեամբ չը կարգալ, ամաչում է: Այժմ մենք կարող ենք կարգալ. (Բացում է նամակը և կարդում): Սիրելի Պետրոս! Ներքին ինձ, ստիպւած էի ընդմիջտ բաժանել մարդկանցից: Ես գնում եմ ազատտան գտնելու Լիզայի մօտ, այստեղ ես մենակ էի: Սիրելի ընկեր, այս նամակը կարդալու ժամանակը չի վազեց ինձ փրկելու, որովհետեւ ես կենդանի չեմ լինել: Բնութիւնը ուժեղ է, և նրա դէմ կուրս անկարելի է: Մնաս բարով ընդմիջտ. Քո Արամ:

ԿԱՏԵՆ. Դուրսէ ուշ չէ, աշխատեցէք իսկոյն փրկել նրան:

ՊԵՏՐՈՍ. Այո. այո, նա այստեղ մօտ է մի քանի քայլի հեռաւորութեան:

ԿԱՏԵԱ. Շտապեցէք Աստուած սիրէք:

ՊԵՏՐՈՍ. Դժուր կը մնաք այստեղ:

ԿԱՏԵԱ. Ես ձեզ կը սպասեմ: (Պետրոսը գնում է շտապով): Ես ոճրագործի քոյրն եմ, ո՞վ գիտէ նա արդէն իրան սպանած լինի և սա կլինի երկրող զոհը: (Հստում ոտքերի ծայն: Կատեան սարսափում է): Այստեղ են զալիս, Աստուած իմ, ես կորած եմ: (Հստում է բեմի հետեւից աղմուկ): «Սպանւած է, սպանւած է»:

ԿԱՏԵԱ. Սպանւած է, մարդիկ վազում են ... Աստուած իմ: (Ընկնում է մահձակալի վրայ: Պաուզայից յետոյ մտնում է Պետրոսը):

ՏԵՍԻՒ. 4.

ՊԵՏՐՈՍ. Սպանւած է:

ԿԱՏԵԱ. Սոսկալի է:

ՊԵՏՐՈՍ. Անկի քան՝ սոսկալի: Ես մեղաւոր եմ, որովհետեւ ոճրագործին պաշտպան եմ հանդիսացել:

ԵԱՏԵԱ. Չէ որ ծնողների նիւթական պատճառով:

ՊԵՏՐՈՍ. Բայց, Արամի լինչ գործն է հանգուցեալի ծնողների համար մտածել: Ստոր, անազնիւ, անխիղճ մարդ, որքան տանջանք, արտասուքի խոշոր կաթիլներ կայ քո ոճրագործութեան մէջ:

ԿԱՏԵԱ. Մի ատիւ ինձ Պետրոս, չէ որ ես մեղաւոր չեմ, որ իմ եղբայրը ոճրագործ է:

ՊԵՏՐՈՍ. Ես քեզ չեմ մեղադրում, ես գիտեմ, որ իւրաքանչիւր մարդ ինքն է պատասխանատու իր խղճի առաջ, ինչով ես դու մեղաւոր, որ քո եղբայրը ոճրագործ է: Գատեա, դուք պարտաւոր էք ձեզ նւիրել կեանքին:

ԿԱՏԵԱ. Ասած էք, սովորեցրէք, ես ամեն բան կանեմ:

ՊԵՏՐՈՍ. Այլևս անկարելի է լռել. պէտք է աշխատել

դժբախտի և տառապեալների համար, որպէսզի ուժեղը չը կարողանայ ոչնչացնել թոյլերին: Աշխարհը թացէ, խոնաւ է դժբախտի արցունքից և նա միշտ հիւանդեցնում է առողջներին: Մենք և ամենքս հիւանդ ենք, չի կարող մեզ բժշկել, ոչ բժիշկը և ոչ էլ բնութեան թարմ օդը: Մեր բժիշկը մենք պիտի լինենք և այն ժամանակ մենք կարող ենք մեզ առողջ դալ:

ԿԱՏԵԱ. Դու որքան լաւ ես խօսում. քեզ հետ մինչև աշխարհի ծայրը կը գամ:

ՊԵՏՐՈՍ. Դու ինձ երբէք չես դաւաճանել:

ԿԱՏԵԱ. Ես քեզ հետ կը մեռնեմ:

ՊԵՏՐՈՍ. Այո, մենք արցունքները կը չորացնենք և ոճրագործներին արդարադատութեան ձեռքը կը տանք: Երկու անմեղ զոհեր, չէ որ նրանք բնութեան ծաղիկներ էին, չէ որ դեռ նրանք պիտի բացւէին, բայց ոճրագործը անխիղճ կերպով, քաղեց նրանց՝ դեռ չը բացւած:

ԿԱՏԵԱ. Գնա Պետրոս, յայտնիր արդարադատութեան, թող պատժի իմ եղբայրը, որովհետեւ նա անթիւ հողիներ է ոչնչացրել:

ՊԵՏՐՈՍ. Չափազանց ուշ է, երբ սպանւած են իմ բնակիչները, էլ ինչու ոճրագործին յանձնել օրէնքի ձեռքը, թող ոճրագործի խիղճը իրեն դատի: Մարդու խիղճը մեծ դադաւոր է իրեն վերաբերեալ:

→ **ՎԱՐԱԴՈՅՐ.** ←

ՀԻՆԳԵՐՐՈՐԴ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ

Մակարեանի բնակարանը. դահլիճը՝ առաջի գործողութեան. փոքրիկ փոփոխութիւն:

ՏԵՍԻՍ 1.

Կատեան մենակ. քիչ լետոյ զալիս է աղախինը:

ԿԱՏԵԱ. Գնացիր:

ԱՂԱԽԻՆ. Այո, գնացի:

ԿԱՏԵԱ. Ի՞նչ ասաց:

ԱՂԱԽԻՆ. Ասաց կը գամ: Նա առաջ չէր ուզում գալ, բայց երբ ասացի որ, դուք միշտ լաց էք լինում և կարօտը քաշում, նա համաձայնեց:

ԿԱՏԵԱ. Նա առողջ է:

ԱՂԱԽԻՆ. Առողջ էր: Նւագում էր դաշնամուրի վրայ, ինձ տեսաւ թէ չէ զարմացաւ. ամենից առաջ ձեր մասին հարցրեց, յետոյ Գրիգոր Գասպարիչի, տիկնոջ:

ԿԱՏԵԱ. Իսկ Աղէքսանդրի մասին:

ԱՂԱԽԻՆ. Նոյնպէս: Ես ասացի, որ հիւանդ է:

ՀՈՒՓՍԻՄԷ. (Ներսիսից): Անեա ... (Աղախինը գնում է):

ԿԱՏԵԱ. Որքան վատ է կեանքը, որքան դժբախտ է մարդը:

ՏԵՍԻՍ 2.

Մտնում է Սուրէնը:

ՍՈՒՐԷՆ. (Փոքրիկ պառուկայից լետոյ): Ասա Կատեա,

ինչ անել, ես այնպէս ատում եմ կեանքը, ինձ թւում է թէ մարդս ամենագոյնիւ է աշխարհում. Տեսնում ես, առաջի անգամն է որ քեզինից խորհուրդ եմ հարցնում, մինչև այսօր կարծես մենք թշնամիներ ենք եղած. մենք իրար ատում ենք, բայց չէ որ մենք քոյր և եղբայր ենք:

ԿԱՏԵԱ. Թող թղթախաղը և այն ժամանակ կեանքը ատելի չի լինիլ քեզ համար: Թող այդ զելս կեանքը և աշխատիր դէպի լաւը գնալ:

ՍՈՒՐԷՆ. Ինչպէս թողնել. ես ինքս ուզում եմ թողնել, բայց չեմ կարողանում:

ԿԱՏԵԱ. Չես կարողանում ... Միթէ դժւար է մոռացութեան տալ կեանքի վատ կողմերը:

ՍՈՒՐԷՆ. Այո, դժւար է:

ԿԱՏԵԱ. Մինչև այսօր ես քեզ չեմ ճանաչել իբրև իմ հարազատ եղբայրը, որովհետև դու այնպէսի կեանք ես վարել, որ թոյլ չեմ տւել ինձ, նոյն իսկ քեզ յետ խօսել, բայց այսօր երբ դու ինձնից խորհուրդ ես հարցնում ուրախութեամբ, լսիր:

ՍՈՒՐԷՆ. Ես կը լսեմ: Ես ուզում եմ լաւ խօսքեր լսել:

ԿԱՏԵԱ. Գիմնագիտան թողեցիր, որովհետև քո մէջ ցանկութիւն չը կար կարգալու: Մասնաւոր կերպով պատրաստում էիր, նա էլ թողիք և միայն թղթախաղի յետեւից ես ընկել: Ասա, ինչ լաւ բան կայ քո մէջ, ինչ է տալիս նա մարդուն: Հայրիկը քեզ ատում է, կարծես դու նրան որդին չը լինես, այդ բոլորը նրանից է, որ դու քեզ չես կարողանում պահել, չես կարողանում հասկանալ և ըմբռնել կեանքի նպատակը: Սուրէն խնդրում եմ, թող քո այդ չափը կեանքը, չէ որ քո հասակում թոյլատրելի չէ դանազան դերասանութիւնների հետեւից ընկնել. անցեալ օրը թատրոնում ընկերութիւններս իմ երեսիս էին խօսում: Դու

նստած լօժայում ինչ որ շքեղ հագնւած կնոջ հետ, ես այնպէս ամաչեցի, մինչև անգամ չը կարողացայ նրանց պատասխանել:

ՍՈՒՐԷՆ. Ախ՛ ...

ԿԱՏԵԱ. Ծանր է, բայց ինձ համար որքան ծանր էր, երբ ընկերուհիներս մատով էին ցոյց տալիս քո վրան: Սուրէն, կայ մաքուր կեանք, երբ մարդս ծառայէ դրան, այն ժամանակ նրա խիղճը նոյնպէս մաքուր կը լինի: Օրինակ, վերցրու Աղէքսանդրին, նրա խիղճը տանջում է, նա գիշեր ու ցերեկ լաց է լինում. այժմ նրան չի օգնիլ, ոչ լացը, ոչ աղքատին փող տալը, և ոչ էլ բարի լինելը, որովհետեւ արդէն ուշ է: Խնդրում եմ. քանի ուշ չէ՝ վերադարձիր լաւ կեանքի գիրկը, դու դեռ երիտասարդ ես:

ՍՈՒՐԷՆ. Դու ինչպէս լաւ ես խօսում: Ես այսպիսի խօսքեր երբէք չեմ լսել: Դու միշտ ինձ հետ խռով ես եղել, Սաթենիկը ինձ վրայ ուշադրութիւն չէր դարձնում, հայրիկը նոյնպէս, ինձ ինչ էր մնում անել—գնալ այնտեղ՝ ընկերների մօտ և ինչ որ նրանք էին անում, ես էլ սովորում էի: Ես կը վեռադարձնամ գէպի լաւը միայն որ ինձ վատ չասեն, մինչև այժմ, երբ ես լսում էի, որ իմ մասին մարդիկ վատ են խօսում, ինձ թւում էր, որ լաւէ, բայց այսօր, ես այլ կերպ եմ հասկանում: Ես հիմա լսեցի Աղէքսանդրի ձայնը, նա տանջւում է, հասկանալ չի լինում նրան. կամ կանչւում է Սաթենիկ, կամ Լիդա:

ԿԱՏԵԱ. Ուշ է նրա համար, այլևս նա անկարող է հանգստութեան ապաստան գտնել:

ՍՈՒՐԷՆ. Մի ատիլ ինձ Կատեա, ես կը աշխատեմ լաւ լինել, ես կը մոռանամ վատ կեանքը, ես ուզում եմ ազնիւ մարդ դառնալ:

ԿԱՏԵԱ. Ես քեզ չեմ ատում: Այսօր հայրիկը շատ ուրախ է, շուտով կը գայ, գիմիր նրան և ներում խնդրիլ բոլոր քո յանցանքների համար:

ՍՈՒՐԷՆ. Ես դողում եմ նրա հետ խօսելիս, որովհետեւ իսկոյն չարանում ու հայհոյում է:

ԿԱՏԵԱ. Դու ասա, որ ուզում ես խօսել հետը:

ՏԵՍԻԼ 3.

Մտնում է աղախինը:

ԱՂԱՅԻՆ. Օրիորդ տիկինը ձեզ կանչում է: (գնում է):

ԿԱՏԵԱ. Իսկոյն: (Սուրէնին): Լսի՛ր, ասածներս չը մօռանա: (Գնում է):

ՍՈՒՐԷՆ. Ոչ ոք իմ վատը չի ցանկանում: Ես կարծում էի, որ քոյրս իմ թշնամին է:

ՏԵՍԻԼ 4.

Մտնում է ծառան և անցնում միւս սենեակը:

ՍՈՒՐԷՆ. (Ծառային): Ներիր ինձ Գասպար, ես քո վրայ շատ եմ բարկացել, դու ծեր ես, բայց ես, քեզ հայհոյել եմ: Ներիր ինձ, ես այնպէս փոշմանել եմ:

ԾԱՌԱՅ. Աստուծո ներքի: (Գնում է):

ՍՈՒՐԷՆ. Երեւի ատում է ինձ: Նա ևս ինձ հետ չի ուզում խօսել:

ՏԵՍԻԼ 5.

Մտնում է Գրիգորը:

ԳՐԻԳՈՐ. (Սուրէնին): Դու տանն ես: Ու՛ր էիր այս գիշեր:

ՍՈՒՐԷՆ. Ընկերոջս մօտ:

ԳՐԻԳՈՐ. Ընկերոջ մօտ, մինչև ժամը մէկը:

ՍՈՒՐԷՆ. Այո՛, ես ուրիշ տեղ չեմ եղել: Հարիկ, ես ուզում եմ ձեզ հետ խօսել:

ԳՐԻԳՈՐ. Ի՞նչ է, դարձեալ փող:

ՍՈՒՐԷՆ. Ոչ, ինձ այլևս փող հարկաւոր չէ, ես փողը ատում եմ:

ԳՐԻԳՈՐ. Ասա, ասա տեսնեմ:

ՍՈՒՐԵՆ. (Մօտենում է և համբուրում հօր ձեռքը):
Հայրիկ, ներիր ինձ, ինչ որ արել եմ, ինձ թուում է, որ
բոլորը վատ է եղել, ես լաւ բանի միշտ հակառակն եմ
հասկացել և ամեն կերպ աշխատել եմ հաւատալ ինքս ինձ,
բայց այժմ հասկանում եմ, որ ես սխալ եմ եղել: Ներիր
ինձ, ես գիտեմ, որ քեզ շատ եմ չարացրել, բայց չէ որ,
ես այնքան մեղաւոր չեմ, դուք հայրս էք, բայց ձեզնից
եւրեք մի քաղցր խօսք չեմ լսել: Դուք եւրեք ինձ ցոյց
չէք տւել կեանքի ուղիղ ճանապարհը. երբ ինձ փող է
հարկաւոր եղել, դուք չէք խնայել, մէկ րուբլու փոխարէն
տւէլ էք առաւ, բայց այն փողը ինձ գլորել է անդունդը,
ես չէի կարողանում լոյս տեսնել, փողը իմ ձեռքին, ես
միշտ խաւարն էի որոնում, որովհետեւ լոյսը ինձ համար
ատելի էր: Ես կեանքը տեսնում էի խաւարի մէջ, հայրիկ
այժմ խաւարի կեանքը ատելի է ինձ համար, ես զգւել եմ:
Ներիր ինձ, ես շատ եմ խաբել ձեզ, բայց այժմ հասկա-
նում եմ, որ մարդուն խաբել հարկաւոր չէ: Ասա հայրիկ,
ի՞նչ կարող էի սովորել Աղէքսանդրից, նա թողնում էր
մեզ միայնակ, նա կարծես մեր ընտանիքին չէր պատկա-
նում: Ես մեծացել եմ, բայց ինչպէս, վատ, առանց ճանա-
չելու, թէ ի՞նչ է իմ պարտականութիւնները: Ես տեսնում
եմ, որ Աղէքսանդրը այժմ տանջւում է, որովհետեւ նա իր
կեանքում լաւ բան չի արել: Հայրիկ, ներիր ինձ, ես
ուզում եմ լաւ լինել, օգնիր ինձ, որպէսզի չի խորտակւեմ:
Ես այնպէս ուզում եմ լաց լինել: (Լաց է լինում):

ԳՐԻԳՈՐ. Ներում եմ քեզ որդի: (Արտասւում է): Ո՞վ
է սովորացրել քեզ այս խօսքերը: Ես կարծում էի դու խօ-
սել չը գիտես:

ՍՈՒՐԵՆ. Ես ձեր որդին եմ, բայց ինձ չէք ճանաչում:

ՏԵՍԻՒ 6.

Մտնում է աղախինը:

ԱՂԱԽԻՆ. Սուրճը պատրաստ է: (Գնում է: Քիչ յետոյ
գնում են Գրիգորը և Սուրենը):

ՏԵՍԻՒ 7.

Մտնում է Աղէքսանդրը:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. (Պաուզայից յետոյ): Որքան վատ են
մարդիկ. որքան զգւելի, ի՞նչու համար եմ ես մարդ. ի՞նչու
ես անասուն չեմ: Ի՞նչու համար ես գազան չեմ: (Միենոյն
ժամանակ ծառան զալիս է և անցնում միւս սենեակը: Մատային):
Սպասիր էջի ալանջ, ուր ես գնում:

ԾԱՌԱՅ. Ջանգը տալիս են:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Սպասիր, եկ ինձ մօտ: (Ծառան մօ-
տենում է): Ասա ի՞նչ անել:

ԾԱՌԱՅ. Ես չը գիտեմ:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Դու պարտաւոր ես իմանալ, դու ծեր
ես, բայց յիմար ես:

ԾԱՌԱՅ. Մի հայհոյիլ ծերուկին: Հանգստացիր Աղէք-
սանդր:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Ասիր, ինչպէս հանգստանամ:

ԾԱՌԱՅ. Բարութիւն արա: Գնայ ներեղութիւն խն-
դրիւր քո կնոջից, նա կը գայ, նա քո պաշտպանն է:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Նա չի գալ, նա ինձ ատում է: (Լս-
ւում է զանգի ձայն): Գնայ բացիր դուռը: Եթէ ինձ հարցնեն,
ասա տանը չէ: (Ծառան գնում է): Նա ասաց, ինձ մի հայ-
հոյիլ. Ա՞ որքան անպիտան եմ ես, որքան ստոր և անխիղճ,
ո՞ւր է կինս, ո՞ւր է այն աղջիկը, ո՞ւր է այն պարոնը: Գա-
լիս են այստեղ, ես չեմ ուզում, որ մարդիկ ինձ տեսնեն:
(Գնում է):

ՏԵՍԻՒ 8.

Սառնակը և ծառան:

ՍԱՅՆԻԿ. Դու առողջ ես Գառպար:

ԾԱՌԱՅ. Առողջ եմ տիկին, ձեզ առողջութիւն եմ ցանկանում: Յայտնել ձեր գալուստը:

ԱԱԹԵՆԻԿ. Յայտնիր Կատեային:

ԾԱՌԱՅ. Շատ բարի: (Գնում է):

ՏԵՍԻՒ 9.

Մտնում է Կատեան:

ԱԱԹԵՆԻԿ. Կատեա ... (Համբուրում են: Սաժենիկը լաց է լինում):

ԿԱՏԵԱ. Հանգստացէք: Ինչպէս նիհարել էք:

ԱԱԹԵՆԻԿ. Ի՞նչ անել, ինձ համար այնպէս վատ է: Աղէքսանդրը հիւանդ է:

ԿԱՏԵԱ. Այո, բժիշկը թոյլ չի տալիս նրան տանը մնալ:

ՏԵՍԻՒ 10.

Գրիգորը, Հռիփսիմէն և Սուրէնը: Բարևում են:

ԳՐԻԳՈՐ. Ինձ թւում է, որ նորից մեր գերդաստանի ուրախ կեանքը կըսկըսւի: Այսօր Սուրէնը ներում խնդրեց ինձնից և երգւեց սրանից յետոյ իրեն լաւ պահել: Որքան մենք ուրախ ենք, քեզ՝ Աստուած ինքը ուղարկեց:

ԱԱԹԵՆԻԿ. Ես չուտով պիտի գնամ:

ԳՐԻԳՈՐ. Ու՞ր:

ԱԱԹԵՆԻԿ. Իմ հայրենական տունը:

***ՀՌԻՓՍԻՄԷ.** Մնացիր այստեղ մենք քեզ շատ ենք սիրում:

ԱԱԹԵՆԻԿ. Մայրիկ, անկարող եմ այստեղ մնալ:

ԿԱՏԵԱ. Մնացէք, մեր տանը բոլորն էլ փոխել են:

ԱԱԹԵՆԻԿ. Աղէքսանդրը ...

ԿԱՏԵԱ. Նա հիւանդ է, գուցէ ձեր գալը նրան կը առողջացնէ: (Միենոյն ժամանակ Գրիգորը և Հռիփսիմէն լուռ լաց են լինում): Տեսնում էք հայրս և մայրս լալիս են, նրանք լալիս են, որովհետև նրանց կեանքի ուրախութիւնը ոչնչացած է, խնդրում եմ մնացէք, մնացէք որպէսզի կարողանաք շորացնել ծնողներին արտասուքը:

ԱԱԹԵՆԻԿ. Կատեա, անկարող եմ: (Նրանց): Մի լացէք: Ես չառ եմ տանջւել այս տանը, ես երկար եմ լաց եղել և էլ՝ չեմ ուզում լաց լինել:

ՍՈՒՐԷՆ. Տիկին Սաթենիկ, գուցէ այժմ էլ ծիծաղէք ինձ վրայ, բայց ես խնդրում եմ լսէք ինձ մի քանի րոպէ: Դուք մի ժամանակ ինձ ատելով ատում էիք, գուցէ այժմ էլ ատում էք, այդ միևնոյն է ինձ համար: Տիկին Սաթենիկ, ես այն Սուրէնը չեմ, ինչ որ առաջ էի. ինձ համար անցեալը զգուշ է, ես ուզում եմ նոր կեանք ստեղծել թէ ինձ համար և թէ բոլորիս համար: Մնացէք այստեղ, ես ձեզ կը լսեմ, երբէք ձեզ թոյլ չեմ տալ լաց լինէք, երբ ծառան յայտնեց ձեր գալուստը, իսկոյն վեր կացան իմ ծնողները սեղանի վրայից, և ես նկատեցի նրանց գէմքի վրայ ուրախութեան ժպիտը: Մի թոյլ տաք, որ նրանք նորից տանջւեն, նայեցէք նրանք շարունակ լաց են լինում: Մի խօսք միայն ասացէք, այն ժամանակ նրանք կը դադարեն լաց լինելուց: Մենք ձեզ չենք կարող մոռանալ: Մի մոռանաք և դուք մեզ: Մենք կը ապրենք սիրով, ես կորած չեմ տ. Սաթենիկ, իմ մէջ ոչնչացած չէ կեանքը: Մնացէք, մնացէք այստեղ, մենք նոր կեանք կը ստեղծենք և առանց յիշելու անցեալը կը ապրենք երջանիկ:

ԳՐԻԳՈՐ. Ես ոչինչ չեմ կարող ասել քեզ աղջիկս, տեսնում ես Սուրէնը ինչպէս է խօսում, նա ուզում է, որ մենք նոր կեանք սկսենք:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Ծանր է ինձ համար, երկու տարի, ես այստեղ տանջվել եմ, երկու տարի, ձեր որդին ինձ արտասալից մի կեանք է տուել:

ԳՐԻԳՈՐ. Այժմ նա հիւանդէ:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Բայց չէ՞ որ ինձ համար աւելի սոսկալի կլինի նրան հիւանդ տեսնելով:

ԳՐԻԳՈՐ. Աղջիկս, գուցէ դու այստեղ լինելով նա առողջանայ: Համաձայնիր, համաձայնիր մնալ աղջիկս, չէ՞ որ ես քեզ սիրել եմ ինչպէս Գատեային:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Գիտեմ, որ դուք ինձ համար եղել էք ինչպէս հարազատ հայր, բայց անկարող եմ մնալ: Ես երդւել էի երբէք այս տուն ոտ չը դնել, բայց այսօր նամակ ստացայ Գատեայից: Ես վաղը ճանապարհում եմ:

ԳՐԻԳՈՐ. Վաղը ճանապարհում ե՞ս: Ու՞ր:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Մօսկւա, եղբայրս գնում է իր արևտրական գործով՝ ինձ էլ տանում է:

ՍՈՒՐԷՆ. Դուք գնում էք Մօսկւա:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Այո:

ՍՈՒՐԷՆ. Դուք գնում էք այնտեղ, բայց այստեղ, այստեղ ձեր տունն է, դուք ապրել էք և ուզում էք ընդմիշտ հեռանալ այստեղից:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Ես աշխատում եմ մոռանալ այն դժբախտին, որ մինչև այսօր էլ աչքիս առաջ է նրա դէմքը, ես գալով այս տուն նորից պիտի կեանքի դժբաղդ ճակատագրի հետ կուեմ, բայց ես յոգնել եմ, այլևս չեմ ուզում կուել:

ԿԱՏԵԱ. Գեանքի կռիւն անվերջ է և նա ուրուականի պէս մեղ միշտ իմաց է տալիս, երբ մենք մոռանում ենք նրան:

ԳՐԻԳՈՐ. Գեանք պառաւ, թող երիտասարդները խօսեն իրար հետ: Մենք մեր սենեակումն ենք: (Գնում են):

ԿԱՏԵԱ. (Սաթենիկին): Մնացէք, մնացէք մեզ մօտ, ինձ համար վատ է մենակութիւնը, ես այնպէս տանջւում եմ:

ՍԱԹԵՆԻԿ. Դու չուտով կը ամուսնանաս, բայց ես, ես նորից կսկսեմ տանջւել:

ԿԱՏԵԱ. Ես ... երբէք:

(Լսում է մեղմ երգի ծայն):

ՏԵՍԻՒ 11.

Մտնում է Պետրոսը շտապով:

ՊԵՏՐՈՍ. Մերոնք գալիս են այս կողմ: Դուք չէ՞ք գալիս:

ԿԱՏԵԱ. Ի՞նչ կայ Պետրոս:

ՊԵՏՐՈՍ. Դուք միթէ չէք լսում, մարդիկ երգում են: Դուք տ. Սաթենիկ ... Այսօր բոլորն էլ փողոցներումն են, այսօր տանը նստել ամօթ է, որովհետև մարդիկ երգում են: Դուք տխուր էք: Ներեցէք, գուցէ ես խանգարեցի ձեզ: Մնաք բարով: (Ուզում է գնալ):

ԿԱՏԵԱ. Դուք գնում էք:

ՊԵՏՐՈՍ. Այո: Ես երբէք չեմ գալ այստեղ, ես կարծում էի դուք նոր կեանքի համար կարող էք կուել, բայց ես հասկացայ, որ ձեր կեանքը լաւ է և նորի կարիք չէք զգում:

ՏԵՍԻՒ 12.

Մտնում է ծառան:

ԾԱՌԱՅ. Ահագին ամբոխը դէպի այս կողմն է գալիս:

ԿԱՏՏԵԱ. Աստուծոյ ի՞նչ կայայտօր: ՊԵՏՐՈՍ. Այսօր խղճի տօնն է: Մարդիկ իրար շնորհաւորում են և ձեռք ձեռքի տաւ՝ երգում: ԿԱՏՏԵԱ. Խղճի տօնը:

ՊԵՏՐՈՍ. Այո, գնանք չուտով, ում խիղճը մաքուր է նա պարտաւոր է դուրս գալ և միանալ նրանց, քանի որ ուշ չէ. շտապենք, որովհետեւ կարող ենք հետ մնալ:

ԿԱՏՏԵԱ. Գնանք, ես ուզում եմ տօնել այսօրւայ տօնը:

ՊԵՏՐՈՍ. Ահա լսում է երաժշտութիւնը:

(Լսում է երաժշտութիւնը):

Դուք պ. Սուրէն, մի՞թէ չէք մտածում ապագայ կեանքի համար, էլ ինչու էք կանգնել, ձեզ նոյնպէս կանչում են, այսօր դասակարգի բաժանումը չէ, շտապեցէք միանալու միւսներին այն-ժամանակ դուք ձեզ երջանիկ կը զգաք: Չեք եղբայրը չի կարող միանալ նրանց, որովհետեւ նրա խիղճը մաքուր չէ: Մենք շտապում ենք, արդէն ժամանակն է: Մնաք բարով: (Գնում են Պետրոսը և Կատեան):

ՍՈՒԲԵՆ. Նրանք գնացին միանալու նրանց, իսկ մենք, մենք մնացինք միայնակ. չէ՞ որ ամօթ է մեզ, գնանք և մենք տ. Սաթմեանի, այնտեղ ոչ ոք իրաւունք չունի մեզ վրայ իշխանութիւն անել, որովհետեւ ամենը հաւատար են: Ես գնում եմ, ինձ թւում է, որ այսօրւայ տօնը նոր կեանքի տօնն է, որին Պետրոսը անւանեց «խղճի տօն» այո, խղճի տօնն է, որովհետեւ անխիղճները այսօր տանջւում են: Մնաք բարով, ինձ թւում է, որ ինձ կանչում են: Լսում էք, երգի ձայնը, ես գնում եմ այնտեղ: (Գնում է):

ՍԱԹԵՆԻԿ. Նրանք տօնում են, խղճի տօնը: Խղճի տօն, որքան անհասկանալի է ինձ համար, բայց չէ՞ որ ինձ հարկաւոր է կեանք: Ե՛... Ի՞նչու համար մնալ այնտեղ, այնտեղ երգում են: (Գնում է):

ՏԵՍԻՆ 13.

Մտնում է Աղէքսանդրը շտապով:

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ. Այնտեղ մարդիկ երգում են, նրանք ուրախ են, որովհետեւ նրանց տօնն է, բայց իմ տօնը, ո՞ւր է իմ տօնը: Ա՛ դուք ինձ չէք հրաւիրում, դուք ինձ արտաքսում էք ձեր միջից, ուրեմն ես ինքս կը գամ, ես թոյլ չեմ, ես նոյնպէս տօնել եմ ուզում այս տօնը ինչպէս և դուք ամենքդ: (Ուզում է գնալ, բայց միենոյն ժամանակ երևում է մի սուրբ սպիտակ հագուստով շողաւած մաղերով մի աղջիկ որ նմանեցնում է օր. Լիզային): Ա՛ ... դ՞ու ... անմեղ զոհ: (Չորում է): Խոնարում եմ քո առաջ, ներիր ինձ, ես տանջւում եմ, ես միայնակ եմ, թոյլ տուր որպէսզի գնամ նրանց հետ տօնելու այն մեծ տօնը, խնդրում եմ մի արգելիլ ինձ: (Բարձրանում է): Որքան ծանր է ինձ համար կեանքը: (Ուրուականը անցյալտանում է): Ի՞նչու համար ապրել: Նա գնաց: Ի՞նչու համար է մարդը: Նա անյայտացաւ, հարկաւոր է շտապել: (Ուզում է գնալ, բայց սուրբը երևում է, Աղէքսանդրը ընկնում է): Ասա, հրամայիր ինչ որ կամենաս, միայն թոյլ տուր գնալ, ճանապարհս մի կտրիլ, թոյլ տուր որպէսզի՝ աղաւթս սոսկալի տանջանքից: Խօսիր, խօսիր որպէսզի լսեմ քո ձայնը, ես ուզում եմ, որ դու խօսես, իսկ ես լաց լինեմ: Մի խօսք միայն և այն ժամանակ խօսիր կեանքս: (Սուրբը անցյալտանում է): Նա չը կամեցաւ ինձ հետ խօսել: Ես չեմ կարողանում գնալ այնտեղ, տօնելու այն մեծ տօնը, ես զըրկւում եմ նրանից, էլ ի՞նչու համար ապրել, այնտեղ տօնում են, իսկ այստեղ տանջւում եմ: (Արագ գնում է միւս սենեակը, քիչ լստոյ լսում է ատրձանակի պայծոռը):

ՏԵՍԻՆ 14.

Մտնում է ծառան քիչ լստոյ Գրիգորը և Հռիփսիմէն. միենոյն ժամանակ լսում է երգի և երաժշտութեան ձայնը:

ԾԱՌԱՅ. Աղէքսանդրը. Աղէքսանդրը ...

ԳՐԻԳՈՐ. ՀՈՒՓՍԻՄԷՆ—(Միասին): Ի՞նչ է արել:
(Գնում են միւս սենեակը):

ԾԱՌԱՅ. Երգի և երաժշտութեան ձայնը, արիւն և
մարդու կեանքը ... ահա խղճի տօնը:

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0326958

25085

ԳԻՆՆ Է 40 Կ.

Адресъ: Баку, Типографія М. В. Касабова,
Воронцовская ул., д. Красильникова, **І. ГАРАМУ**.